

КАНАДА:

по \$5.00

Ольга Пясецьна, Торонто, пл. сен. Любомир Шулякевич, Вінніпег, пл. сен. Марія Павлишин, Торонто.

\$4.00

Пл. сен. о. Володимир Тарнавський, Едмонтон.

по \$2.00

Пл. сен. Володимир і Роксана Горбай, Едмонтон, пл. сен. Богдан Олійник, Едмонтон.

\$1.50

Ст. пл. Юрій Спольський, Торонто.

Інші країни:**Великобританія:**

\$29.45

Члени Пластприяту, Манчестер.

\$19.70

Члени Пластприяту, Лондон.

\$45.27

Члени Пластприяту, Брадфорд: \$9.81 — І. Притулян, по \$3.93 — Я. Притулян, І. Пінтелей; по \$1.97 — Ю. Стасів, О. Зарицький, І. Марчук, В. Харина, В. Долгун, С. Касіян, С. Кулик, Л. Чайківський, І. Чапля, Р. Папіж, М. Дуб, О. Ковалисько; по \$0.99 — Т. Коляса, О. Семенюк, Г. Мисинюк, Г. Калинчук.

\$3.40

Пл. сен. Ярослав Мицко, Ловборо.

\$1.70

Пл. сен. Євген Стетневич, Лондон.

Італія:

\$1.50

Пл. сен. д-р Василь Маркус, Рим, Італія.

Із США 26 датків

\$108.00

з Канади 7 датків

24.50

Інші країни 23 датки

101.02

Разом**\$233.52**

Замість квітів на могилу

св. п.

**Д-ра ОМЕЛЯНА
ЛЕБЕДОВИЧА**

з Дітройту

складаю \$10.00 на пресовий фонд
"Пластового Шляху"

Пл. сен. Василь Лончина
Дургем, США

Замість квітів на могилу

в першу річницю смерті

св. п.**пл. сен. ЮРІЯ ПЯСЕЦЬКОГО**

складаю \$5.00 на пресовий фонд
"Пластового Шляху"

Пл. сен. Марія Павлишин
Торонто, Канада

Замість квітів на могилу

св. п.**пл. сен. ОСИПА СТЕЦУРИ**

складаю \$12.00 на пресовий фонд
"Пл. Шляху"

Пл. сен. Микола Осідач
Балвин, Австралія

ПРОСИМО СПРАВИТИ ПОМИЛКУ

ч. 2 (49) 1976, на стор. 64, "Датки на залізний фонд" — замість Курінь УС-П-ок "Верховинки", США, має бути Курінь УПС-ок "Верховинки".

Прохаємо вибачення за помилку.

ЗМІСТ**РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ**

** : "Пл. Шляху" 45 років — — — — — 1
** : 50-те число "Пластового Шляху" — — — — — 4

ПИТАННЯ ПЛАСТОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ

О. Кузмович: Чи справді стоїмо на незмінних основах — — — 5

МИ І НАШ НАРОД

У. Пелех: Енциклопедія Українознавства — візитівка
нашого народу — — — — — 10

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

Б. Гаврилишин: Керівництво у скавтських союзах — — — — 14
С. Кіселевські: Умовна мова — — — — — 20

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ НОВАЦТВА

О. Гаврилюк: Quo Vadis, УПН? — — — — — 22

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ ЮНАЦТВА

Р. Вжесневський: Думки з нагоди матурального вечора — — — 30

"ПЛЕКАЙТЕ МОВУ..."

А. Матвієнко: Під "лінгвістичним мікроскопом" — — — — 33

ТИМ, ЩО ВІДІЙШЛИ

М. Осідач: Спомини про сл. п. Осипа Стецуру — — — — — 36

ПРОБЛЕМИ У П СЕНЬОРАТУ

Пестрий Дятел: 3-ій міжкrajовий табір УПС — — — — — 39
М. Грушкевич: За фізичну обнову сеньорів — — — — — 41

МИ І НАШЕ ДОВКІЛЛЯ

Р. Сенчук: Шляхетна поміч меншому братові — — — — — 45

УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ У ДІЯСПОРІ

М. Павлишин: Ще про українську освіту і науку та студентство — 47
Я. Хоростіль: Тіловиховання і Пласт — — — — — 49
Д-р С. Зошун: Що треба знати про плекання здоров'я — — — 51

ЛИСТУВАННЯ**ХРОНІКА**

С. Феденко: Життя в Станиці — — — — — 58
Т. Горохович: Олімпійські ігрища — — — — — 60
Порядок нарад 7-их Зборів КУПО — — — — — 62
Датки на пресфонд — — — — — 63
Замість квітів на могилу — — — — — 64

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Видає Головна Пластова Бұлава

PLASTOVY SHLIAKH

Виходить що три місяці

Липень - вересень

Ч. 3 (50)

July - September 1976

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine

2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1M8

РЕДАКЦИЙНА КОЛЕГІЯ

Леонід Бачинський, Роксоляна Гарасимів, Ярослав Гарасимів, Тоня Горохович, Теодор Данилів, Анна Коренець, Ольга Кузьмович, Іван Манастирський, Атанас Мілянч, Лариса Онишкевич, Любомир Онишкевич, Петро Саварин, Володимир Соханівський, Омелян Тарнавський, Атанас Фіголь і Люба Мазяр.

Мовний редактор: пл. сен. Іван Манастирський.

Мовний редактор з технічних причин не дістає всіх матеріалів до справлення і також не робить друкарської коректи.

ЗМІСТ

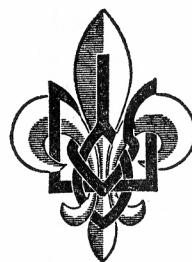
надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

Річна передплата від 1 травня 1974 р.: США і Канада: \$8.00, Австралія: \$5.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 2.00 фунти, Німеччина: 12.50 нім. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$2.00.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine,
published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,

2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1M8

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 3 (50)

липень-вересень

Редакційна стаття

“ПЛ. ШЛЯХУ” 45 РОКІВ!
(50-те число журналу!)

Пекуча потреба “...вказувати позначений українським духом і культурою пластовий шлях...”, “...фіксувати кожний етап розвитку нашого Уладу”, “...стати збірникам придбаного пластового досвіду” (П.Ш. ч. 1, 1930), зродила “Пл. Шлях” — орган пластової думки. А ми додамо, що завданням нашого журналу в діяспорі є ще й інша великої ваги справа — в'язати розпорошених, ширити слово, яке б вказувало нам мету і допомагало прямувати до неї.

Цього року, коли святкуємо 120-у річницю народження Івана Франка і коли згадуємо 50-річчя смерті Симона Петлюри, ще раз усвідомляємо собі те, якими зусиллями ці наші історичні постаті змагали до піднесення культури і національної свідомости саме своєю працею у ділянці публіцистики. Знаємо також і те, що основною причиною їх невдач у житті й у громадській праці були саме браки нашої журналістики, а з тим і незадовільний стан національної та державної свідомости.

Засновники, редактори і співредактори Пл. Шляху бачили також цю прогалину в нашому житті і намагалися її виповнити. П'ять років після створення УПС потреба органу

і для дорослого членства Пласту стала самозрозумілою. Першим редактором ПШ був Євген Коропецький. За його редакцією вийшли перші три числа в 1930 р. Заборона Пласту, війна унеможливили були появу журналу. Відновлено його в Мюнхені 1950 р. У Німеччині вийшло дальших 4 числа під редакцією Атанаса Фіголя, а після цього настала знову перерва до 1966 р., коли чергове 8-ме число вийшло під редакцією Юрія Пясецького. Від 16 по 27 числа редактором був Омелян Тарнавський, числа 28 по 35 редагував Любомир Онишкевич, а далші вийшли і виходять заходами редколегії.

Багато труднощів довелося побороти, щоб 50 чисел ПШ могли появитися. У них матеріал актуальний сьогодні і буде таким завжди, бо проблеми виховання молодого покоління повсякчасно і скрізь актуальні. На сторінках ПШ статті на теми пластової ідеології, складностей національного життя в умовах бездержавности, методики праці в пластових частинах, історія Пласту, хроніка і багато іншого, що віддзеркалює час і обставини, у яких діяв і діє Пласт. Проте найбільше статей про проблему суспільної функції Пласту, про дороговкази виховникам, щоб на життєвих шляхах не загубили чогось з підвалин, на яких поставив Пласт Олександр Тисовський — його засновник.

У нашому журналі справді багато матеріалу для тих, хто цікавиться вихованням і громадськими справами. У журналі кожний з нас може висловити свої погляди, навіть "еретичні", бо й вони допомагають відсівати полову від зерна.

Ми свідомі сьогоднішніх недомагань Пл. Шляху. Нам не бракує співробітників чи матеріалів. Але не маємо матеріалів на потребу дня. Правильно дехто з читачів заважає, що нема статей, які з різних боків навітлювали б сучасні дуже пекучі й актуальні виховні проблеми фахово й у тісному пов'язанні з живим життям, тобто бракує думок з терену від реалізаторів виховного процесу. Так мало активних провідників, зокрема виховників, використовують Пл. Шлях для передачі своїх ідей, досвіду, вказівок, побажань. Ніхто ж хіба не сумнівається в тому, що тієї передачі саме тепер нам дуже потрібно, що тепер більше ніж колинебудь досі потреба плекання пластової думки конечна для успішного виховного процесу.

Прикро стверджувати, що кількість передплатників маліє. Старшого пластунства так і не вдається нам зацікавити

українським, а з тим і пластовим друкованим словом. Спалахи ініціативи, щоб видавати окремий старшопластунський журнал, згасли по кількох спробах, тяжко спонукати навіть одиниці, що їм українська мова не справляє труднощів, написати статтю для ПШляху. Ще прикріше спостерігати те, що пластуни на терені студентських організацій миряться з фактом повного виелімінвання української мови з організованого й інтимного товариського життя студентів. Що чекає українську, а з тим і пластову пресу в недалекому майбутньому?..

Маліє кількість передплатників також і серед сеньйорату. Одні відмовляють, бо, мовляв, їхні діти передплачують, інші, бо їм не подобаються деякі статті, ще інші тому, що мають фінансові труднощі. Але хіба ж це аргументи для людей, яким добро Пласту не байдуже, які розуміють вагу друкованого слова?

На сторінках ПШляху у наказі ГПСтаршини з нагоди 40-річчя Українського Пластового Уладу читаємо:

Еміграційний побут несе з собою для наших людей безліч різних небезпек.

Збереження ідейної єдності — це не тільки завдання організаційних проводів, це ще більшою мірою журба й обов'язок кожного пластуна. Це та внутрішня публічна опінія — живий, рішальний, наказуючий відрух на всі прояви цілості й на поступовання одиниць. (Пл. Шлях ч. 5, серпень 1951)

Збайдужіння до потреб Пласту, брак внутрішнього живого, рішального наказу, що був би відрухом на всі прояви нашого життя, на потреби Пласту — це і є ті моральні злидні, те лихо, небезпеки, перед якими остерігала нас Головна Пластова Старшина, коли ми виїжджали з Європи в широкий світ.

Пластові журнали (Готуйсь, Юнак і Пл. Шлях) можуть існувати тільки тоді, коли всі ми будемо дбати про них. Високі кошти друку можуть заважити на їхній появі вже при кінці цього року. Тому всі ми, тобто сеньйори, старше пластунство і пластові приятелі, а навіть старше юнацтво, всі ми, відповідальні за виховання новацтва і юнацтва в пластовій ідеї вірности Богові й Україні, повинні усвідомлювати завжди, що "бій за українську державу — як висловився Володимир Янів — починається від бою за душу українську, за наш національ-

ний світогляд, за обличчя грядущих поколінь". Зброєю ж у цьому бою у великій мірі є наша пластова преса. Тож пильнуймо, щоб орган пластової думки був виявом наших інтенсивних шукань, широкою панорамою дії, джерелом великої моральної сили, якщо ми справді творимо дружню пластову спільноту, в якій панує товариська дисципліна, повна свобода і пошана авторитету, в якій живе прагнення добровільно служити спільному великому ідеалові.

Теперішня редколегія готова в кожний час поступитись місцем кожному, хто виконуватиме завдання краще за неї.

50-ТЕ ЧИСЛО "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

Уже сорок шостий рік Пласт. Шлях збирає досвід, подає ідеї, вказує напрям, насажує волю, будить шляхетні почуття, щоб "Пласт став тим, чим він завзявся бути! Ясним, повним і гордим світоглядом молоді" (Дрот), щоб у його ряди ставали захоплені ідеєю реалізувати "Пласт у житті".

Співпраця, фінансова підтримка (передплати, пожертви на пресфонд), поширення його серед усього членства Пласту й Пластприяту та загалу громадянства — це база для його дальшого існування. Це й найкраща форма відзначення його п'ятдесятого числа.

Хай інша мова іншим гоїть рани,
Я буду тільки рідною співать,
І якщо завтра в нас її не стане,
То я сьогодні смерть ладен прийнять.

В душі моїй некучий біль за неї,
Хай кажуть, що вона неголосна
І не звучить з трибуни Асамблеї,
Зате звучить у нас в серцях вона.

Расул Гамзатов (переклад з аварської)

Тільки той досягає мети, хто іде, тільки той, хто горить,
не згорає. Олександр Олесь.

Питання пластової ідеології

ЧИ СПРАВДІ СТОЇМО НА НЕЗМІННИХ ОСНОВАХ?

(Делегатам на КУПО для роздуму)

Шукаємо слабких місць у Пласті не тому, що ми у Пласт перестали вірити, а навпаки, — саме тому, що в нього віримо. Кенілія Паліїв.

Із близькими Зборами Конференції Українських Пластових Організацій, здається, у кожного, кому дорогий Пласт і його майбутнє, насувається багато думок і питань.

Перш усього надіємося, що є вони у делегатів крайових пластових організацій, які повинні чесно та гідно, без партікуляризму чи особистої настанови, розглядати цілість сьогоденних проблем.

Здається, останні роки виявили, що є нам над чим поважно призадуматися і це в неодному аспекті.

Ось, напр., варто було б узяти під розгляд нашу внутрішню побудову й організаційне пов'язання, які так виразно з'ясовані в обов'язуючому статуті КУПО і в рекомендаціях Пластового Конгресу Другого. Вони підкреслюють важливість однакового розуміння завдань та ідейних основ усіх крайових організацій, як також моральний обов'язок крайових пластових старшин підпорядкуватися головному пластовому проводі.

На жаль, ми переконалися в останніх роках, що це взаємовідношення і підпорядкування розуміють правильно та доконче його потребують далеко віддалені і менші числом крайові пластові організації. В інших легковаження, спротив, а перш усього власний інтерес взяли верх. Цей невідрадний прояв підтверджує ряд фактів, що в нас на руках. З них вибираємо один із найпромовистіших, а саме ухвалу однієї крайової пластової старшини не виконувати доручення ГПБулави тому, що "пленум КПС голосував проти нього". Отож, слідкуючи за такими прикладами недотримування спільно схвалених постанов, насувається питання, чому пластові проводи нехтують пластовим правомпорядком? Чи причиною є загаль-

ний клімат із відкиненням якогонебудь авторитету, чи нежиттєвість нашого статуту, чи пересунення точки важливості з виховних проблем на вузькі, особисті амбіції? Характеристичне при цьому ще і те, що ті самі, які з легким серцем нехтують доручення свого вищого проводу — є незвичайно вимогливі, коли йдеться про їхні доручення нижчим організаційним клітинам.

Можливо, що це вплив браку послідовності, такого чистого у дорослих віком пластунів. Саме ця послідовність — це друге переважливе питання, яке, на нашу гадку, треба передумати. Ми часто говоримо про “вчинки, що кричать голосніше, ніж слова”, про “приклад, приклад і ще раз приклад” як найважливіший чинник у нашій виховній системі. Але так часто ми саме своєю поведінкою перекреслюємо ці гарні слова.

Пластовий Конгрес Другий ствердив під оплески нас усіх, що ми стоїмо далі на незмінних ідеологічних основах — значить, ми далі задержали незмінними для всіх пластунів пластову присягу, пластовий обіт і пластовий закон. Чому ж ми їх не дотримуємось у нашому дальшому пластуванні? Чому саме дорослі члени Пласту, які вповні відповідають за свої вчинки, так легковажно до них ставляться? Але одночасно ті самі вимагають неможливого від своїх молодших подруг та друзів: а саме, щоб ці, маючи такий приклад старших, не лише знали на пам'ять пластовий закон і присягу, але і їх вповні дотримувались.

Від ряду років “Ахіллевою п'ятою” пластових з'їздів і зібрань є 12-та точка пластового закону. Якщо б ми з такою енергією і завзяттям увесь проведений на дискусії над справою пиття і курення час зужили на виховну працю з молоддю — можливо, ми мали б сьогодні куди більше добрих пластунів. Ми однак лише дискутували між собою і у висліді знайшли дуже вигідну для нас розв'язку: мовляв, інакші мусять бути вимоги для дорослої людини, а інакші для молоді у віці психічного і фізичного розвитку. Значить, що вільно нам — не можна їм, хоч і для нас, і для них інтерпретація цієї точки пластового закону залишилася така сама. По цій лінії вияснюється подвійні стандарти в інтерпретації 12-ої точки закону.

А однак ця проблема “паки і паки” вертається у дискусіях з'їздів і виховних відправ, немов би інші точки пласто-

вого закону й присяги були для всіх вікових груп пластунів святими і ніхто їх ніколи не переступав.

Точність??? — Ось подаємо реченець, коли має бути щось виконане. Пластові провідники зовсім спокійно не додержуються його і навіть не оправдують свого запізнення.

Словність??? — Вам обіцяє “високий достойник” негайно щось зробити. Ви ждете день, другий, третій, і справа залишається невиконана.

Увічливість??? — Ви повідомляєте, що члени головного проводу хочуть відвідати пластові табори на одному терені. У відповідь кажуть вам: добре, але це мусить відбутися лише у визначених днях.

Братерськість??? — У нас на руках листи пластових провідників, в яких погрози, домагання, заклики до бунту (напр., “не приймайте і завертайте доручення ГПБулави”). Одночасно вживається слів та епітетів, які не гідні ніякої культурної людини, а не пластуна, що деклямує про ввічливість і братерськість.

Слухняність пластовій старшині??? — Даємо, згідно із дорученням КУПО, напрямні для виховної праці всіх країн. Деякі не лише не подають їх до відома членства, але проголошують для свого терену зовсім інакші.

Це тільки по одному прикладові для образу наявного стану, а таких можна вичислити багато.

Здаючи собі справу вже на початку нашої трирічної праці з цієї величезної прірви між словом і ділом серед частини пластунів і пластунок, ми кинули гасло “Жиймо за правилами Великої Гри” з надією, що це гасло підхоплять усі члени пластової організації. На жаль, так не сталося, а навпаки — гіпокризія, брак послідовності і ламання пластових засад “Великої Гри” кричать так голосно, що молодь не чує за ними слів, які переконували б її ці засади виконувати. Ось у тому і чергова проблема, над якою слід делегатам на КУПО подумати, заки будуть кидати каменем на “сьогоднішню молодь” і її “непластову поставу”.

● Як часто ми чули на різних виховних відправах десятки закидів, негодувань на адресу пластової молоді (до речі, багато з них правдивих) з уст пластунок-матерей, діти яких зовсім не відповідають засадам пластової постави.

● Як часто хвилюємося, що молодь не вживає української мови, а одночасно самі осмішуємо себе, свій вік і знання дрібничковою “війною” за транскрипцію слова “сеніор”.

● Як часто, сидячи у затишку своїх домів, критикуємо старше пластунство, що “нічого не робить”, коли вони мерзнуть і мокнуть на вулицях великих міст, протестуючи проти знущань з українських інтелектуалів у Советському Союзі.

● Яку кількість годин ми провели на компетенційних спорах: кому, де і коли можна було дати доручення, хто і як переступив свої права — а яку кількість на виховній праці, яка є нашою метою?

І в висліді чи піднісся виховний стандарт, такими великими літерами записаний у рекомендаціях Пластового Конгресу Другого? Ось і ще одне питання для роздуму наших делегатів.

Запевнення, що, мовляв, ідейні основи Пласту “незмінні сьогодні та в майбутньому”, як ми це висловили в рекомендації ч. 1-01 Пластового Конгресу Другого, в останніх шести роках життя не виправдало. І видається, що було великою відвагою вирішувати таке не лишень про сьогодні, але й про майбутнє. Кого ми цими запевненнями хочемо обманити: себе? молодь? громадянство?

У виховній організації єдино важливий є продукт її праці, тобто формування характерів молодих поколінь. Хто в останніх роках має безпосередній контакт із пластовою молоддю, може сам ствердити, чи і як дотримується вона “незмінних” пластових засад та ідейних основ, а перш усього, чи їх добре розуміє.

Наша молодь не живе за склом, а у світі перемін, завжди нових течій, у світі свободи думки й вислову. Їй не можна дати доручення — без вияснення “чому”, не можна нічого вимагати — не даючи доброго приміру, не можна осуджувати — без справжньої причини, не можна оцінювати — без розуміння її проблем. Вона, як кожна молодь, захоплюється новими ідеями, шукає розв’язки своїх питань і не хоче бути інакша, як її оточення.

Треба отже багато духової сили, а передусім наявного прикладу пластових провідників, щоб переконати пластову молодь, що наші засади справді завжди актуальні й залишаються далі незмінні. А тимчасом виглядає, що пластові провідни-

ки не лише не мають тепер цієї духової сили, але самі підпадають під вплив загального клімату. Сьогодні ми живемо у періоді одиниці — добро і вигода свого Я перекреслює усі гарні засади братерства, виrozumіння, помочі ближньому. Вплив цього культу одиниці бачимо на нашій пластовій молоді дуже виразно. Брак пошанування чужої власности, зник дружби, думання про себе, а не про інших — це прояви, які зустрічаємо на кожному кроці.

На жаль, багато з наведених у наших міркуваннях прикладів вказують на те, що саме це Я, саме нездорова амбіція і переконання, що тільки власна думка є правильна, панує сьогодні також серед частини пластових провідників.

Як тоді ж переконувати молодь, що пластовий закон, пластова присяга кажуть жити інакше? (“Ви закинули мені егоїзм”, — пише до нас молода виховниця, — “а чейже пластун має думати в першу чергу про себе”...) Хто впоїв у неї таке розуміння пластових засад?

Колись, не так то й давно, було загально прийняте та улюблене серед пластунів гасло: “Не Ти, не Я — а Ми”. Сьогодні, здається, більше правильне було б гасло: “Не Ми, не Ти, — а Я”! Яке майбутнє Пласту може бути з цим “Я” на першому місці? Ось і ключева проблема, яку повинен кожний делегат на КУПО розв’язати згідно із своїм сумлінням.

Ольга Кузьмович

Полюбити творчість цього поета це знайти в ньому джерело не тільки естетичної насолоди, але й запас вражень, що організують психіку українця й оздоровлюють волю його, таку пом’яту віковичними злигоднями історичними. Франкова любов до свого народу ніколи не була сліпа... Він таврує, бичує і ганьбить те, що викликає гнів і обурення, що знеславлює його рідний народ. Франко не тільки співець прекрасного і не тільки віщун національного оновлення. Він — “муж світла”, мудрий, бо знає людську душу взагалі і зокрема українську душу.

Мистецтво виховання не може удосконалюватися і розвиватися без наукового узагальнення. Константин Ушинський.

Ми і наш народ

Уляна Пелех

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА — ЦЕ ВІЗИТІВКА НАШОГО НАРОДУ

Коли на першому Пластовому Конгресі ми розглядали проблему нашого виряду у зв'язку з виїздом з Європи за океани, то серед нас тоді стала пекучою потреба Енциклопедії Українознавства. Вона стала нам необхідною у нашому духовому виряді, якого ми потребували, виїжджаючи різними шляхами у невідоме.

Задум Атанаса Фіголя, тодішнього голови ГПС, що його він подав на сходах мюнхенського ОП УПС, збирати фонди на видання ЕУ ми прийняли одноголосно. І кожний з нас із одержаних 40 н. марок після виміни валюти в 1948 р. дав свою пожертву на це діло.*

Переїхавши за океани, улаштовуючись на нових місцях, ми на деякий час призабули про тих безпосередніх працівників ЕУ, які залишилися в Сарселі, Франція. Коли почали приходити перші чутки про невідрадні обставини їхнього життя, тоді з почину Пласту під проводом Цюпи Паліїв стала розгортатися акція допомоги працівникам Сарселю, знана як "Акція — С" (Сарсель). Пластуні оподатковувалися і зібрані датки регулярно відсилали сарсельцям. З ініціативи Пласту в акцію втяглися і громадяни. Вона поширювалася на щораз більшу кількість громадян, і аж у 1963 році створився громадський комітет збірки фондів на ЕУ під проводом почесного члена Пласту Євгена Бориса. Цей комітет діє і досі під його проводом.

Зокрема слід підкреслити участь у збірці фондів на ЕУ пластових юначок, які своїми заробітками на ярмарках по-

стійно поповнюють ці фонди. Один Торонтський Кіш Пластун за ініціативою кошової св. п. Зені Кахновець зібрав понад 12 тисяч на це, а загально Пласт досі зібрав близько 50 тисяч. Була також допомога Куренів УСП-ів і УПС-ів "Лісові Чорти" під час кризи в-ва "Молоде Життя". Але часто зустрічаємось із такими закидами, що, мовляв, ЕУ дуже коштовна, що надто довго її видання триває. Такі поголоски можуть повторювати тільки ті люди, які не мають уяви про те, як виглядає праця при виданні такого твору. Для ілюстрації наведемо хоч би такий факт, що французька АН приготує дев'яте видання офіційного французького словника на 41 тисячу слів уже 38 років, і то вона зуміла переглянути і справити тільки 392 сторінки словника до літери "д". Щойно за 7-8 років появиться перша половина словника, близько 20,000 слів. Редакція має труднощі з новими словами (такими, як бульдозер, гелікоптер, астронавт тощо). Польська АН видає від 1935 р. "Польський словник біографічний" і його вісімнадцятий том вийшов щойно 1973 р. Тяжко АН у власній державі на своїй землі видавати словник. А що думати про видавання ЕУ у наших еміграційних обставинах?

Сьогоднішній стан ЕУ

Від 1949 до 1952 р. НТШ за редакцією проф. Володимира Кобійовича видало 3 томи загальної Енциклопедії Українознавства (ЕУ 1), а в 1963-1971 р.р. англomовну загальну ЕУ (Ukrainian Concise Encyclopedia) у двох томах. Поруч з цим видає від 1952 року українську словникову ЕУ (ЕУ 2), якої вже вийшло 7 томів, а має ще вийти 8-ий і 9-ий томи.

Фінансував видання англomовної ЕУ Український Народний Союз і тим збудував собі культурний "хмаросяг".

У додатку до ЕУ готова карта України двома мовами (українською й англійською). Без неї ЕУ не мала б тієї вартости, що кожна енциклопедія. Готується також англomовна словникова ЕУ (АЕУ 2).

Згідно зі звітом А. Фіголя досі зібрано на ЕУ 3/4 мільйона дол. Виглядає, що це величезна сума і що ЕУ повинна б бути уже закінченою. Проте, так можуть думати тільки ті, які не втаємничені в складність справи видання ЕУ. Бюджет розкладений на роки (пересічно по 25 тисяч річно); видання 13 томів ЕУ за ці гроші — це смішно мало! Творцям ЕУ не дає спокою постійна думка про вичерпання фондів. Час-до-часу вони мандрують по світу збирати ці фонди.

* Про працю, яку виклад А. Фіголь в організацію фондів на видання ЕУ, читайте у статті "25 років пластового видавництва "Молоде Життя" в Мюнхені, ПШ ч. (47) 1975 р., і Северина Левицького, ПШ ч. 7, с. 16-17.

Коли мова про людей до співпраці, їх щораз менше. Співробітники розпорошені по цілому світі, брак відповідних фахівців, книжкових фондів, а крім того, журба про фінансування англomовної словникової ЕУ, про завершення плянів щодо цілості ЕУ. Коли б, крий Боже, ЕУ не була докінчена, це була б велика національна втрата.

Як ЕУ служить потребам нашого народу?

Наука, а з нею і ЕУ репрезентує нас серед інших народів. Яка ця репрезентація важлива, кожному відомо. Без основних інформацій про Батьківщину, про процеси, які там відбуваються, ми втратили б відчуття ритму життя нашого народу. Взяти б хоч таку справу, як статистика. Чи багатьом відомо, що сталося з нашою територією по Другій світовій війні? Кількість українського населення меншає, але нам невідомо докладно, з якої причини. На Сибірі тепер 5 мільйонів українців; знаємо, що відпали такі території від України, як Кубань, Донеччина. Це наслідки російщення України. Не маючи інформацій про те, наприклад, яким способом посилюється російщення українців, ми втікаємо щораз далі від живого кореня нашого народу.

Люди, свої і чужинці, часто звертаються до Сарселю за інформаціями, просять наукових даних, бо тільки такі мають вартість у будові світової opinii про наше життя. Часто трапляється у школах, що наші діти мусять виправляти дані про Україну в підручниках. Автори підручників користуються різними енциклопедіями, у яких інформації з советських джерел. Вони спростовують їх. Трудно вимагати від учителів-чужинців, щоб самі шукали відповідних матеріалів. Тут стає необхідною англomовна словникова ЕУ. Перед нами ж завдання мобілізувати світову допомогу нашому народові об'єктивними інформаціями, ми повинні не тільки допомагати дітям і молоді виконувати їх завдання, але й самим треба мати пряме відношення до справи. Сторожі правди про наш народ, повинні ж ми творити світову opinii про прояви життя у нашій Батьківщині. Потреба ЕУ у нашому житті така очевидна, що не доводиться про це нікого переконувати. Але адміністрація ЕУ має труднощі продати 4500 примірників. "Акція-С" — це не тільки саме збирання фондів. Тут мова також про популяризацію української науки у щоденному житті наших родин і громад, потреба піднесення рівня свого і свого довкілля.

Потреба на ЕУ стає очевиднішою ще й з того огляду, що інформації Української Рад. Енциклопедії промосковські. Її пробували видати ще в 30 рр., а вийшла щойно у 50 рр., тобто тоді, коли почала виходити наша ЕУ. УРЕ тільки мовою українська, багато в ній облуди. Нема в ній таких матеріалів, наприклад, як церква, визвольна боротьба, бракує згадок про провідників національного руху тощо.

Національних енциклопедій у світі небагато (відомі нам — жидівська, канадська, литовська). Якщо еміграція видасть англomовну ЕУ, уряд УРСР піде її слідами. Брак об'єктивности в УРЕ швидко завважують чужинці, і при порівнянні її з еміграційною ЕУ остання виходить позитивною. ЕУ збереже наукові інформації, потрібні світові, буде з неї поважний причинок для української науки.

Наша співпраця з ЕУ

Пласт був мотором "Акції-С". За нами пішло громадянство, а в першу чергу комбатанти. Є ділянки нашого життя, на яких нема поділу. Творці ЕУ мають моральне право звертатися до громад за пожертвами. І ці пожертви громади дають. При зустрічі з громадами у світі творці ЕУ оцінюють їх поставу незвичайно позитивно. Громади виявляють силу, живучість, організованість (церкви, школи, народні доми). Наші еміграційні внутрішні конфлікти (на верхах) такі мізерні, що творці спротиву в Україні, знаючи про них, безупинно просять нас їх визбуватися як першого зла. В Україні люди в боротьбі за права народу, за збереження його духовости не жаліють навіть життя, зближаються до святости, а ми тут часто не можемо поступитися із своїми груповими амбіціями і особистими переконаннями для загального добра. Деклямуємо про єдність, про потребу жертви, але в житті їх нема.

Подаючи ці інформації та думки у зв'язку із ЕУ, пригадуємо поперше — обов'язок кожної пластової родини забезпечити для своїх дітей ЕУ; подруге — допомогти творцям ЕУ збирати фонди; потрете — використовувати ЕУ у щоденному житті, слідкуючи за популяризацією знання про Україну в своєму середовищі; почетверте — плекаймо opinii про ЕУ, про її необхідність, працюймо над тим, щоб середовища наші жили духом співпраці, жертвовности, толеранції, правильної градації вартостей. Тоді ми зможемо завершувати те, чого неможливо зробити борцям за права народу в Україні. Це наш святий обов'язок.

Огляди і погляди

Богдан Гаврилишин

КЕРІВНИЦТВО У СКАВТСЬКИХ СОЮЗАХ

Цю доповідь виголосив д-р Богдан Гаврилишин, директор Центру студій індустрії (ЦСІ) у Женеві, на Міжнародній Конференції Бой-Скавських Союзів-Делегацій 95 країн 14 серпня 1975 р. в Данії. РЕДАКЦІЯ

Я глибоко зворушений тією почесною, що маю змогу промовляти до вас. Коротко про те, як я був асистентом окружного комісара в районі озера Ст. Джон Асоціації Бой-Скавтів Канади. Весь мій скавтський досвід до приїзду в Канаду був справді нелегальний, бо в Україні під польською і російською, а згодом німецькою окупаціями пластування було підпільне і на еміграції, самозрозуміло, не було воно іншим типом, бо конституція Світового Скавтського Союзу не була готовою прийняти нас у члени на засаді тільки скавтського братерства.

Я поділюся кількома думками з моїх спостережень про керівництво у скавтизмі, дивлячись на нього з інтернаціонального погляду. Не наводитиму технічних деталей, процедуру у керівництві, радше дам перегляд філософії керівництва.

Найперше з'ясуємо, що є керівництво? З'ясувати не так легко. Керівництво — це цілеспрямоване використання ресурсів. Припустім, що ви намітили мету й маєте використати всі можливі засоби, щоб її досягнути. Процес керівництва, зводячи його до найпростішого шляху, буде такий:

- треба визначити найголовніші цілі, що мають бути досягнені;

- слід визначити послідовність кроків, програму, дію, які ведуть до досягнення наміченої мети;

- намітити людей і зобов'язати їх до відповідальності у дальших постановках при користуванні ресурсами;

- визначити ресурси, які необхідні для досягнення мети;

- придбати виряд, потрібний для реалізації плану й досягнення мети;

- контролювати процес виконання плану;

- повторити чи простежити весь процес.

Я скоротив процес керівництва до основних дій тому, що, ніде правди діти, я глибоко був вражений тим, що, провівши більшу частину свого дорослого життя при здобуванні знання керівництва у школі і працюючи професійно в цій ділянці, я усвідомив, що моєю першою і справжньою школою керівництва було моє членство у скавтському гуртку. Чому? Відмінно від мого досвіду в школі вже в моєму дорослому віці, де мені казали, що робити, як дбати про щось тощо, у скавтизмі я відразу був втягнений у процес керівництва. Ми мусіли визначити свою мету. Могла це бути прогулянка, літній табір тощо. У передбачуванні її по деякому часі це називатимемо сучасним керівництвом, стиль якого полягатиме радше на співучасництві у вирішуванні, мусіть сказати — в усіх справах. Далі, ми мусіли планувати, організувати. Що до цього входило? Треба було мати необхідний виряд. А третє — ми мусіли розподілити відповідальність. Що хто буде робити? Це простий, основний процес, проте він рівнорядний організації прогулянки для заснування філії Чейс Мангаттан у Манілі чи деінде. Я хочу наголосити це, бо відчуваю, що коли хтось говорить про керівництво скавтського покоління, може видаватися, що хтось пропонує щось нове, але я відчуваю, що добрий скавтський досвід є справді перший ідеальний досвід, щоб доповнювати його згодом ще багатьма родами керівництва.

Проте дозвольте мені представити іншу справу. У керівництві “нов-гав” (знаю-як) є два характерні компоненти. Один компонент “нов-гав” — це група технічних засобів, хід акцій, система, які уможливають нам вести справи. Ці технічні чинники кореняться у раціональних квантитативних елементах, вони всебічно придатні і тому їх можна використовувати у скавтській діяльності. Ілюструючи це на малому прикладі, як от можна використати техніку керівництва при підшукуванні нової площі на табори, при започаткуванні нової скавтської клітини тощо. Подвійне книговедення добре так само для Банку Америки, як і для Світового Скавтського Бюро.

Але ж є другий компонент керівництва “нов-гав”. Я класифікую його як соціальний чи політичний “нов-гав”. Він

веде нас до побудови успішного керівництва людськими організаціями. Цей особливий компонент не є загальною вартістю. Виявляється він у стилі керівництва, регулюючи взаємини поміж тим, хто веде, і тими, яких ведуть, взаємини поміж рівними. Керівництво, тоді успішне, коли його сприймають ті, яких ведемо. Вони сприймають тільки таке керівництво, стиль якого гармонійний, сумісний з вартостями соціальними, у які люди вірять і уважають, що вони необхідні, на яких повинні бути основані людські взаємини. Стиль керівництва не залежний від індивідуальності. Його зумовлюють ідеологія, політична система, економічна структура, а зокрема соціальні вартості у тій спільноті, у якій хтось діє. Щоб бути успішним у побудові і керівництві організаціями, треба пристосувати стиль до соціально-культурного середовища, у якому дієте. Дозвольте мені використати дещо знання в керівництві “бізнесами”, щоб зілюструвати два діаметрально різні стилі керівництва, два погляди на керівництво — американське і японське. Обидва довели свою яскраву успішність у перевірених зразках, але жадний не може переноситись до інших культур живцем. Американський спосіб керівництва, коли його вповні перенести на інший ґрунт без потрібної перерібки, модифікації, заведе, не матиме успіху. Японський спосіб керівництва, перенесений до інших культур, відомо, що не дає успіху. Чому ж ці діаметрально різні способи керівництва були такими успішними у своїх країнах? А це тому, що обидва були в повній гармонії з домінантною рисою системи у даних країнах. У США ключовою вартістю є першість індивідуальності. Тут треба вичувати те, що спільнота побудована так, що потреби одиниці є на першому місці: природа має служити індивідуальностям. Це зовсім легітимно для кожної індивідуальності ставити першими свої власні потреби, аспірації. Це легітимно, а навіть уважається чесною заохочувати до себевираву. Себевирав має на думці шукання щастя шляхом здобування успіху. Успіх виявляється у пов'язанні з іншими, тож його здобуємо, змагаючись з іншими. З цих основних вартостей впливає індивідуалістичний, на конкуренції оснований спосіб поведінки. Ціла система керівництва побудована на ньому. Кожна одиниця уважає інших засобом для досягнення тієї мети, до якої вона прямує, за яку змагається. Тож на практиці в індустрії наймають і звільняють. Тебе нагороджують за працю. Твої підвищення залежать від твоїх спроможностей. На-

вантаження, відповідальність призначається одиницям так, що кожний знає, що йому треба виконати. Децидуючи в чомусь, кожний прагне досягти найвищої якості децизії. Постанов не можна робити нагло, проте у випадку, що люди децизії не зловили, вони знайдуть спосіб саботувати її.

Проаналізуємо ж японський стиль. Основна риса його та, що в Японії нема першості одиниці, але радше вземини поміж людьми, гармонійне співжиття, співвідношення поміж людьми. В Японії не є легітимно бути вповні заабсорбованим особистими потребами й досягненнями. Є в традиції так, що кожному треба прямувати, щоб знайти своє власне місце в житті, щоб дати змогу спільноті як такій діяти упорядковано. Одиниця, отже, дістає у спадщині певні групи зобов'язань — супроти батьківщини, підприємства, для якого хтось працює, супроти групи, безпосередньої родини. Мета життя — самовдосконалення у прямуванні до щастя, але виконавши зобов'язання, що їх прийняв хтось на себе добровільно. Це чеснота, коли хтось уміє панувати над собою, підпорядкуватися вищій меті та ідеї. Групи, спонукати до яких є згадані вартості, куди краще співдіють, ніж групи наставлені на суперництво, які мають на увазі добро своє власне, добро одиниці.

Маючи на увазі мету, інші погляди на вартості, самозрозуміло, що матимемо дуже відмінний вид керівництва у практиці. Основою взаємин поміж працевластцем і працівниками буде спільна користь, що походитиме із взаємної вірності і зобов'язань. У висліді цього є запевнення праці до кінця життя; система винагороди ґрунтується на роках праці радше, ніж на заслугах. Навантаження, відповідальність лежить на групі, на найкомпетентнішій особі в групі. Вона завершує працю не тому, що вона буде мати особисту винагороду за це, але тому, що в неї є почуття обов'язку, зобов'язання супроти групи, супроти підприємства, а поруч з цим ясно, що й супроти інших, супроти народу. Першим критерієм у вирішуванні справ є те, щоб оминати конфлікти, щоб мати на оці добро тих, яких постанова торкається. При вирішуванні увага звернена на сприйнятливості постанови, а не на її якість. Тому тут діє система погодження, на ній спираються постанови. Процес роблення постанов повільний, але висліди вказують на ефективність. Заки настане час поста-

нови, більшість людей, зацікавлених нею, дадуть свій вклад у неї. То буде їхня постанова — вони зроблять все найкраще, щоб її виконати.

Підсумовуючи: керівництво мусить бути в гармонії з даною системою вартостей. Мусить бути співзвучне з тим, що дана спільнота вважає за добре.

Отож ми можемо й у скавтських організаціях уживати такі системи, які мають універсальні вартості, але кожна національна асоціація, районні відділи мусять сприйняти дану систему за свою, пристосовувши її до своєї культури.

Все ж розгляньмо наступну дилему. У скавтському русі маємо також свій власний ряд вартостей, що ми їх уважаємо універсальними. Вони висловлені в розділі нашої конституції — у Скавтському Законі. Дозвольте коротко наświetлити цей ряд вартостей. Коли ви кажете: “В імені моєї чести я обіцяю, що буду виконувати свої обов’язки супроти Бога і батьківщини”, зміст обіту відразу вказує на обов’язок, тобто на зобов’язання. “Допомагати іншим весь час...” — значить співпраця. “Покорятися скавтському закону” — значить перевада. Єрархія вартостей також дуже виразна. Виглядає вона ближча до японського зразка з його спрямуванням на колектив, а не зосереджена на собі самому. Одиниця існує в соціальному середовищі, вона не ізольована істота. “Скавт є приятелем тварин”. Я радий, що ми зв’язані з середовищем уже десятиліттями, займаємося проблемами довкілля, рухом у зв’язку з ним. Нав’язуючи до нашої дилеми — я сказав, що кожна національна скавтська асоціація повинна пристосуватися до соціальних вартостей, а ми тут маємо свої власні вартості скавтського руху. Чи вони — ці вартості — не повинні стати основою унікального стилю керівництва у скавтських асоціаціях, який мав би загальне значення? Чи можемо не зважати на вартості довкілля? Я буду твердити, що за певних обставин ми повинні, я запевняв би, що ми повинні, бо ж я маю глибоке переконання, що Скавтський Закон, висловлений у системі скавтських вартостей, це дуже викональний життєздатний ряд вартостей для завтрішнього світу. Маючи світ фізично скороченим, щораз більшу залежність поміж людьми скрізь, звужуючи простір для маневрів, система вартостей повинна бути співдіючою (кооперативною) радше, ніж суперницькою (компетенційною), більше соціально зорієнтованою, ніж індивіду-

алістичною. Я бачу незвичайну мудрість у формулюванні Скавтського Закону в тому, що він бере до уваги фізичну реальність світу. Тому ми повинні ігнорувати до певної міри те, що подає у своєму ряді вартостей кожна спільнота, а триматися свого ряду вартостей і дати вияв цьому і своєму способу керівництва самі собою внутрі скавтського руху.

Я думаю, що це можливе і побажане. Прикладом з “бізнесу” може бути Східноазійська компанія. Згадана компанія уже 75 років керує сама собою наскрізь спартанською, винятковою дисципліною, яку я порівнюю із сучасною Данією. Вони не вірять в університетську освіту. Вони звільняють із загальноосвітніх шкіл молодь у віці 18 років, проводять з нею свій власний вишкіл. Вони не дозволяють своїм молодим хлопцям одружуватись, аж поки вони не досягнуть певного рівня матеріального забезпечення, щоб не мати ніякої грошової проблеми. Працівникам недозволено курити. Дивна річ, що, не зважаючи на цю тісну дисципліну і спартанський дух, зацікавлення компанією зростає з кожним роком. Виглядає можливим цій компанії діяти поза певними межами, вона може ігнорувати панівні уклади вартостей. А це тому, що вона має свої власні ряди цих вартостей, вони ясні, мають високо визначений транспарент вартостей. Вони зацікавлюють людей, які дотримуються своїх систем вартостей. Я навів цей приклад, бо бачу певну аналогію із скавтським рухом. Ми ж маємо систему вартостей, що її передав нам світ Еллади; тепер ці вартості трохи віддалилися від практики. Але я вірю, що вони життєздатні, функціональні системи вартостей. Це забезпечує нас знаменитим рядом правил поведінки у світлі майбутнього. Ми можемо, можливо, зацікавити ними тільки меншість молоді, але таки приготувити життєздатну еліту для майбутнього.

Дозвольте зробити висновок, пригадавши, що я уважаю скавтизм дуже корисною школою керівництва для юнацтва. Я бажав би, щоб дехто з керівників, що ми їх пробуємо перевиховати тепер, могли мати такий досвід у своєму молодечому житті. Подруге — ми маємо ряд технічних правил для керівництва, яке має універсальну законність, і скавтські організації можуть використовувати їх скрізь і завжди у своїй діяльності. Потрете — є ще інші компоненти керівництва; які я називаю в соціології чи політиці “нов-гав” (“знати-як”) у

керівництві, з них бере своє коріння стиль керівництва. Щоб бути успішним, я повинен бути у гармонії з соціально-культурними вартостями. Скавський рух має ряд дуже ясних, чітко визначених вартостей, які обов'язують його власних визнавців до того, як ми можемо це чи те робити. Я глибоко переконаний, що наш шлях повинен бути у гармонії з нашою метою. Остаточна наша мета — виховати тип індивідуальності, яка добре забезпечена вирядом, щоб жити на цім нашім глобальнім селі, на якому повинно бути більше соціально зорієнтованих і в якому кожна індивідуальність повинна добровільно прийняти ряд зобов'язань, що в них будуть два елементи — воля і спроможність радше співпрацювати з іншими, ніж те, щоб бути зосередженим на собі. Оцих кілька думок я хотів подати з мого досвіду у керівництві та у вишколі керівників в інтернаціональному контексті.

Стефан Кіселевскі

УМОВНА МОВА (Герметичний фейлетон)

У житті публічному, політичному, інтелектуальному, в журналістиці й організаціях панує в нас спеціальна мова: умовна мова. Різниться вона основно від щоденної мови, якою люди користуються кожного дня. У щоденній мові назви, вислови звичайні, тобто розуміємо слова згідно з їх семантичним змістом. Зате умовна мова не називає речі просто їхніми назвами, а користується криптонімами, образними словами, висловами, реченнями, що мають переносне значення. Мова ця зрозуміла таксамо, як і щоденна, тільки ж треба її знати. Сказати можна, що вона прецизніша, глибше сягає, ніж мова звичайна. Треба тільки мати до неї ключ. Хто його має, а мати в нас його можливо, той читає всі вислови і довідується про безліч речей. Звичайно не просто, але за допомогою умовних понять, метафор, символів, читаючи між рядками. Читання між рядками не є явищем негативним, перфідним чи нелегальним. Тексти саме так побудовані, щоб їх читати між рядками. У їх задумі важливими є не самі рядки, але саме місця поміж рядками. Ми вміємо їх досконало читати й зовсім нам це не видається ано-

мальним, навпаки, воно для нас найнормальніше у світі; я схильний легковажити людей, які не знають таємниць умовної мови і читають її нормально. Називаю їх інтелектуально-політичними примітивами, і не бачу можливості їм це вияснити, бо вияснювати треба б було якраз тією умовною мовою, якої вони не знають. Учений палеолог, що має довголітній досвід, із звичайної відбитки слимака на камені довідується дуже багато — пізнає епоху, у якій жив слимак, геологічні й атмосферичні умовини — з маленької відбитки відчитає мало що не історію землі. Ляк зате не побачить нічого особливого, бо не знає він мови, яку опанував палеолог.

Передумовою вивчення нашої нелегкої мови є поперше багаторічний досвід, подруге перебування в середовищі цієї мови, і потрете перебування у тій самій країні не тільки тілом, але душею. Без таких трьох передумов будете не тільки ляком, що гірше — дитиною.

Завжди вражала мене наївність, з якою наші земляки закордоном оцінювали справи в батьківщині: наївність і дитяча безпорадність тоді, коли мова про справді важливі й найважливіші справи, а не про урочисте й голословне повторювання відомих істин.

Дитяча наївність “Культури” і взагалі еміграційних видань у тому, що підкладають вони під слова традиційний зміст і не можуть вийти поза примітивну вже нині мовно-тямкову схему. Усі політичні статті “Культури” подані нам з тріумфом як досягнення мислі, які ми тут в краю повинні прийняти як творчу вартість.

Автори не підозрівають, що для нас це старі узагальнення, бо вже давно стоїмо на кілька поверхів вище. Знаємо те напам'ять, що написано в “Культурі”, а крім того знаємо багато-багато більше. Проте, біда в тому, що тієї надвишки не можемо передати моїм приятелям у Парижі, бо вони з них не скористають — не знають тієї мови, її скорочень, її умовних загальників, її емоційного запліччя — озброєння мислі, озброєння, яке має таке відношення до давнього польського думання, як радіоактивна зброя до сердешних легіонових карабінів Верндля. Вони, наші земляки закордоном, їздять кращими автами, ми натомість швидше і прецизніше думаємо політично. Чому? Бо думаємо в контексті нашого реального світу, фактів-подій і понять, від яких вони відмежовані.

Отож — думаймо в контексті. Нема справ окремих — твердження дуже важливе, але треба його розуміти, треба його пережити на власній шкірі. Треба самому бути в контексті.

Я завжди хвалив знаменито редагований журнал ("Культура") і далі хвалю, але поза політикою. У політиці "Культура" не встигає за подіями, за контекстом і за думками з тієї сторони світу.

Тут у нас польський університет політичний — там початкові курси для дорослих.

Скорочений переклад (з польської мови) статті Стефана Киселевського, поміщеної у збірнику п. з. "100 разів головою в стіни", Париж, 1972. Стаття написана 1958.

Перекладена стаття про умовну мову придається й українцям, хоч в Україні тепер ще в більшій мірі умовна мова скомплікувалася. Але треба її вивчати, вона важлива, щоб вміти читати усе, що походить із СРСР, а проблематику, про яку пишуть цією мовою, треба добре розуміти кожному, хто хоче бути "в контексті життя" з Батьківщиною. **Реданція.**

Виховні проблеми новацтва

Орест Гаврилюк

QUA VADIS, У П Н?

(Замість доповіді на великій раді Орлиного круга)

Згідно із звітом Головної Пластової Булави, поданим на 6-ті Збори КУПО, в нашій організації було на день 31. XII. 1972 1649 новаків і новачок. УПН — це другий за величиною уряд (після УПЮ), до якого належить 24% усіх членів Пласту.

За понад 50 років свого існування УПН може похвалитися поважними здобутками. Однак не бракує в ньому й проблем. Від деякого часу чуємо нарікання на зменшення числового стану новацтва. Трапляються критичні зауваги щодо змісту виховної праці в роях, щодо калібру новацьких виховників, щодо діяльності новацького проводу.

Мета цієї статті — поділитися з читачами міркуваннями про стан новацького уряду. Зродилися вони в висліді 30-літньої праці в УПН. Протягом останнього десятиліття, зокрема, автор мав нагоду відвідати всі країни, де діють новацькі частини, і поробити певні спостереження. Суб'єктивність поданих тут поглядів — очевидна.

Останніх 30 років діяльності УПН я схарактеризував би так: Повоєнні 40-ві роки — покладення основ під УПН і його ріст у таборах переміщених осіб в Європі.

50-ті роки — закріплення на нових місцях поселення й дальший ріст.

60-ті роки — хід по протертих шляхах із помітним сповільненням росту.

70-ті роки — криза в УПН.

У другій половині 40-их років була виняткова ситуація, коли тисячі втікачів із батьківщини сиділи в таборах у західній Європі без праці і з обмеженими можливостями виладувати свою енергію. Було, отже, доволі часу на працю в організаціях, з чого, зрозуміло, скористав Пласт, ото ж і УПН. У тому часі покладено тривкі підвалини під новацький уряд. Згадати б лише введення орлиної атмосфери, опрацювання основ виховання новаків і розгорнення вишкільної діяльності. Перший раз в історії Пласту (якщо не помиляюся) виходить окремий журнал для новацтва "Новак". Його видавання припинилося, на жаль, на шостому числі, головне через невідраді економічні обставини. Виходять перші числа журналу новацьких виховників "Вогонь Орлиної Ради". Це теж перший журнал для виховників в історії нашої організації.

50-ті роки — це період організування й налагодження новацької праці в нових країнах поселення української еміграції. Доводиться поборювати нові труднощі, вести роботу в незвичних обставинах. А проте запалу не бракує. Можу ствердити, що завжди там, де були поважні перепони в праці, де Пластові доводилося поборювати великі труднощі, там було повно посвяти з боку членства, охота до роботи, взаємодопомога і просто фанатичне завзяття до пластової діяльності. Доводиться додати: і навпаки. У 1960-их роках, напр., коли найновіша українська еміграція стала збирати овочі свого добробуту, зникає запал до праці, помічуємо гін до вигідного життя, переселення з центрів міст на периферії і зменшення чисельного стану новацтва.

1950-го року Теодосій Самотулка організував Орлиний Круг. Це — ядро новацьких виховників, що “надавало тон” усій новацькій праці. У дальшому — постанови Орлиного Круга дало притоку до поставлення питання Кадри Виховників у Пласті і її пізнішого організування.

Орлиний Круг виявив себе головню в видавничій і вишкільній ділянках. Продовжувано періодичне видання журналу новацьких виховників “Вогонь Орлиної Ради”. Видано теж ряд випусків “Бібліотечки В.О.Р.”. Тут входили матеріали історичні, таборові, бібліографічні, до новацьких вмілостей, збірники ігор, майстрування, розповіді, пісні, ігрові комплекси, конкретні програмки зайнять тощо.

Наладнання вишколів новацьких виховників — це чергове велике досягнення Орлиного Круга. Перші вишколи новацьких виховників мали місце ще в Україні. У Німеччині безпосередньо після війни відбувся цілий ряд курсів для новацьких впорядників, які були шуканням найкращого підходу до питання вишколу та дали важливий досвід для дальшої діяльності в тій ділянці. Орлиний Круг же актуалізував вишкіл новацьких виховників на нових місцях поселення, зокрема на північноамериканському континенті, хоча відбулися теж вишколи Орлиного Круга в Великобританії та в Німеччині. Вишколи проводжено систематично за стандартною, до найменших деталей розпрацьованою програмою. Це діялося в часі, коли вишколи юнацьких виховників, якщо взагалі мали місце, були радше спорадичними експериментами (перший вишкіл “Лісової Школи” відбувся щойно в 1964 році). По кінець 1973-го року вишколи Орлиного Круга відбуло 1997 учасників і учасниць. Ото ж відразу виникає питання: що з ними сталося? Чому в нас ще далі бракує виховників, а рої й гнізда ведуть так часто люди без вишколів?

Поперше, цілий ряд осіб брав участь у новацьких вишколах більше ніж однократно (точного числа таких неможливо встійнити), тому фактична кількість вишколених фізичних осіб куди менша, ніж 1997. Деякі, покінчивши вишкіл, не стали працювати на виховних постах. Але переважаюча більшість відійшла від роботи. З різних причин:

1. Люди з часом томляться, міняють зацікавлення. Одні загалом залишають Пласт, другі скеровують свої заінтересування в інших напрямках.

2. Праця з новацтвом не знаходить належної оцінки й признання, ні з боку батьків, ні від пластового проводу. До молодого братчика чи сестрички ставимо весь час вимоги, але як часто цікавимося їхніми проблемами, стараємося допомогти чи дякуємо за їхній труд? А порівняймо хоча б надавані похвали й відзначення за працю в УПН і в УПЮ!

3. Перетягання кращих новацьких виховників до праці з юнацтвом. Міркування такого роду: бракує вишколених виховників, а той брат уже якийсь там вишкіл відбув, хай і новацький, отже краще хай він буде впорядником юнаків, ніж має бути хтось узагалі без вишколу. Часто й не треба такого кандидата аж так дуже переконувати. Чомусь існує опінія, що праця в юнацтві приносить більший престиж і вимагає менше зусиль: не потрібно так інтенсивно підготовлятися до кожного зайняття, не треба так уважати на старших дітей (чи цей погляд правильний, це інша річ). Коренем лиха був і є брак достатньої системи вишколів юнацьких виховників. Останньо зроблено багато, щоб цьому зарадити (заходи Скобиного Круга, праця реферату Лісової Школи над проектом вишколу гурткових провідників), однак ще й тепер нема можливості дати кожному юнацькому впорядникові конечний вишкіл.

А тим часом старше юнацтво, зокрема, горнеться на новацькі вишколи, вбачаючи в них браму до пластової кар’єри. Розохочені такою популярністю наших вишколів, ми кинулися дати їм те, чого вони бажають і чого, як нам здавалося, потрібно нашій організації. І тут ми дефінітивно перебрали мірку. Маю на думці найновіші постанови про вишколи для виховників УПН і то не лише ті, що опубліковані в “Пластових Вістях”, але теж і ті, про які, за словами головного булавного УПН, “не згадано, щоб не робити постанову ГПБ скомплікованою”. Ми збудували цілий пластовий університет з іспитами, науковими працями й академічними ступнями! Ми маємо вишколи на впорядників, гніздових, інструкторів вишколу на впорядників, інструкторів вишколу на гніздових, вишкіл інструкторів вишколу інструкторів і так далі *ad infinitum*. Кому потрібна така скомплікована схема? Кому потрібні такі скомпліковані програми? Чому узалежнювати закріплення 15 1/2-річного братчика до роя від того, чи він простудіював таку абстрактну тему, як: “Способи й засоби національно-

етнічного виховання новацтва"? Виходить, що досвід останніх 30-тих років нічого нас не навчив. Ми знову маємо на папері вимоги, яких ніхто (або майже ніхто) не дотримується, що виставляє на сміх пластовий провід і всю організацію. Все ще більшість роїв і гнізд ведуть люди, що не мають приписаних правильниками кваліфікацій. І справа не в тому, що КПСтаршини не дотримують вимог, а в тому, що ті вимоги в більшості випадків не надаються до реалізації. Можна випрацювати в теорії колосальну систему вишколу, але життя диктує щось інше. Чому так мало впорядників і гніздових мають вишкільні ступені? Бо обов'язуюча система не сприяє здобуванню ступенів. Тому треба мати таку вишкільну програму, такі вимоги, які дозволили б подавляючій більшості впорядників (-ниць) і гніздових без героїчних зусиль набутти вимагані кваліфікації, ще заки вони обіймуть свої пости. А мати на папері нереальні й неможливі до виконання вимоги і потішати себе, що потрібно "певного часу для унормовання" — це лицемірство, негідне пластунів. Ми ж уже "нормуємо" справи півстоліття! Ради Бога! Як довго той процес ще має тривати?

Мало того. Накресливши грандіозні схеми, ми заходимося їх реалізувати, не дивлячись на наявні можливості й потреби. Ми проводимо у Великобританії (для Англії й Німеччини) вишкіл гніздових. А тим часом ніде в Європі нема ані в передбаченій майбутності не буде гнізда. Для чого ж тоді тих гніздових? Чи не краще було б скерувати ті зусилля на вишколення таборових булав, чого нам у першу чергу потрібно?

Дозвольте сказати дещо про відношення Орлиного Круга до решти Пласту. Розпорошення нашої організації по кількох континентах, якраз у той час, коли організувався Орлиний Круг, і утруднення особистих контактів у висліді не дозволили Орлиному Кругові поширитися на всі країни, де діяв Пласт. Фактором у цьому було теж дійсне або уявне наставлення декого з Орлиного Круга, мовляв — тільки ми найкращі знавці новацьких справ, ніхто інший крім нас не може нічого позитивного внести до УПН. Такі погляди зовсім природно викликали реакцію там, де люди, ізольовані від решти організації, власними силами (які б вони не були) закладали й вели новацькі частини. Ото ж: ставлення з резервою до Орли-

ного Круга. Навіть в останніх роках зустрічали ми погляди, що Орлиний Круг є ніким не апробованим тілом, яке діє в Пласті "на диво", без ніякого правильника й нікому не підпорядковується. (Зацікавлених питанням легалізації Орлиного Круга в Пласті відсилаю до брошури "Звіти Головної Пластової Булави, 1958 — 1962", стор. 12 — 13). Подібне ставлення з резервою було теж з боку провідниць УПН-ок. Як відомо, Орлиний Круг постав як ядро провідників УПН-ів. Брак подібного тіла в УПН-ок, принаймні тіла так тісно зорганізованого, як Орлиний Круг, теж викликав холодне ставлення новацьких провідниць. Певна співпраця, очевидно, була. Від 1952-го року "Вогонь Орлиної Ради" появляється як спільний журнал братчиків і сестричок. Віднову його появи треба тільки радісно привітати. Але й досі видають його зусиллям головно новацьких виховників, тоді коли новацький журнал "Готуйсь" є продуктом у першу чергу новацьких виховниць. Від довшого часу відбуваються спільні вишколи новацьких виховників і виховниць, найбільше в США. Щойно в 1972-му році поширено Орлиний Круг теж і на виховниць УПН-ок. Ото ж співпраця була і є. Але бракувало (й далі бракує) щирости, довіри, взаємної пошани й братерського відношення. Через те, напр., вибрана останньою Великою Радою заступниця провідника Орлиного Круга й головна булавна УПН-ок не розгорнула діяльності й зреклася свого посту.

Деякі з нас, на жаль, досі заражені ідеями месіанізму, мовляв — тільки я один можу спасти Пласт, тільки я вмію розв'язати складні проблеми УПН. (Та й не тільки УПН, але й інших уладів!), інші тут не дадуть ради. Дайте мені лиш трішки часу, і я все зроблю! А роки летять... Порівняймо наші задуми з-перед 30 років з тим, що ми зреалізували. Якби не те "тільки я", мали б ми вже й посібник для новацьких виховників, і історію другого чвертьстоліття УПН, і ланки інструкторів вишколу в усіх краях, і може ще дещо... Якби...

По-моєму, ідеї месіанізму можуть бути добрі тоді, коли вони потягають за собою загаль і заставляють його реалізувати свої цілі. Коли ж вислідом є стримання прогресу, тоді месіанізм тут не на місці. Чому, отже, так у нас є? Може зуміють це пояснити наші пластові психіатри й психологи?

Дещо про нашу може найбільшу болячку — розговорну мову. На цю тему вже написано багато і непотрібно повто-

рювати старих аргументів. Хочу лише ствердити, що є можливим у наших умовах створити середовище, в якому пануватиме українська мова. Провід новацького табору в Німеччині цього року відмовився приймати дітей, що не володіють добре українською мовою. Всі виховники говорять плавно (і тільки) по-українському. У висліді чужої мови в таборі зовсім не чути. А деінде воно виглядає сумно. З надто легким серцем беремо молодих людей, які ледвещо калічать по-українському, і робимо з них братчиків, сестричок. Вигідно ігноруємо постанову Пластового Конгресу Другого, що *передумовою* прийняття дитини до Пласту є володіння українською мовою. Нам бажається експанзії. Ми віримо, що матимемо великі заслуги, коли зорганізуємо сотки, тисячі дітей... Байдуже, якою мовою вони говорять; байдуже, які вони, аби лише їх більше! Як так далі піде, швидко матимемо в наших рядах цілі колони муринят...

Я не в силі перейматися алярмуючими вістками про зменшення чисельного стану новацтва. Не в числах бо справа. Куди важливіше усвідомити собі, що брак вишколених виховників не дозволяє нам обсадити всіх роїв і гнізд кваліфікованими провідниками. Супроти того вважаю зовсім неоправданою акцію організування на терені США т. зв. "Пташат при Пласті". (За яким правильником? За чиею згодою?) Ці пориви відтягають виховниць, яких так треба для наявних уже роїв. Вони теж непотрібно дуплікують працю садочків, що їх успішно ведуть відділи "Союзу Українок".

Ні, не на масівку треба нам іти! Це — шлях до погібелі Пласту. Краще мати рій новаків, аніж гніздо; краще мати 10 членів, аніж 20, але щоб вони відповідали нашим вимогам, щоб їх вели добрі виховники, які зуміють створити в Пласті рідне середовище, зможуть виховати молодого *українця* з правдивим пластовим світоглядом.

Читач напевно питає: якщо маємо такі проблеми в УПН, чому не вглянуть у це наші вищі пластові проводи? Що на це Головна Пластова Булава, крайові старшини? Отут влесе й частина лиха, що наші проводи замало цікавляться новацтвом. Тенденція є залишати справи новацькі референтам УПН (нехай вони там вже собі бавляться з дітьми!), тоді як ми займаємося "більш пекучими" проблемами. Зовсім не цікавимося, які труднощі ті референти УПН мають, чого те но-

вацтво потребує, як можна їм допомогти? Але при найближній нагоді будемо лементувати про спадок числового стану новацтва! Потрібно прикладів? Скільки й хто зробив у наших вищих проводах для відмічення 50-ліття УПН, що було доручене резолюцією останніх Зборів КУПО?

Мені здається, що щось тут не гаразд. На 6-их Зборах КУПО в рамках ревізії Правильника УПН пропонувано змінити назву на: "Улад Пластунів Новаків" (дотеперішня назва: "Улад Пластових Новаків"). Ми керувалися мотивами, що якщо можна когось називати пластунами, то повинні це в першу чергу бути члени двох наших найбільших уладів (УПН і УПЮ), які вимагають у нашій праці найбільше зусиль. Усупереч деякій опозиції ("Я не хочу, щоб мій син набирив права громадянства в Пласті", заявив один сеньйор) Збори схвалили пропоновану зміну назви. Зміна потребувала ратифікації крайовими з'їздами. І тут Головна Пластова Булава вислала до всіх країн письма, прохаючи не ратифікувати зміни назви УПН, мовляв — ця зміна була неоправдана й закралася через недогляд. Чи не курйоз, що обраний зборами провід виступає проти постанов тих же самих зборів, що його обрали? Аргументи ідеологічного порядку проти наведеної пропозиції зміни назви принаймні дискусійні, в моїй opinii. А прохання ГПБ не ратифікувати постанови Зборів КУПО, не засягаючи навіть opinii пропонентів зміни, вважаю неестичним кроком.

На кінець декілька спостережень про УПН у світі:

Австралія: Багато самостійницького духа й неохота підпорядкувати себе дорученням центрального проводу. Новаків тут вважають "маленькими юнаками" й відповідно до того ведуть діяльність. Конечно потрібно упорядкувати кадрів новацьких виховників і їх вишкіл.

Аргентина: Тяжкі зовнішні обставини. Багато посвяти з боку виховників (-ниць). Конечно потрібно вишколу для новацьких виховників.

Великобританія: Більшість нашої еміграції тут — це т. зв. "дивізійники" і їхні рідні. Їхні діти якраз або вийшли з новацтва, або вкортці перейдуть до УПЮ. Поки надійде наступне покоління, кількість новацтва буде мінімальна. Праця з тими, що є, йде досить гарно. Виховники (-ці)кладають багато старань і труду в свою роботу.

США: УПН тут стоїть краще, ніж донебудь інде, зокрема в частинах новаків. Потрібно більше зусиль, щоб до всіх клітин дати кваліфікованих виховників.

Канада: Міцно стоять частини новачок. Потрібно більше вишколених виховників і виховниць.

Німеччина: Головний вид діяльності — це літні табори. Останнього дуже популярними стали лещатарські табори, що відбуваються з весною кожного року при участі всіх чотирьох урядів. Діяльність протягом року — тільки доривочна. Спроби поширити організацію дітей поза Мюнхен принесли тільки мінімальні успіхи. Останньо відбувалися сходи з місцевими дітьми у Франкфурті і Парижі (Франція). Потрібно вишколів для таборових булав і впорядників (-ниць) роїв.

Ото ж, братчики й сестрички, час нам зробити іспит сумління: скільки доброго зробили ми дня юнацтва? А в чому наші власні недоліки? Проблем має юнацький уряд багато. Чи зможемо їх подолати?

23. VIII. 1976.

Виховні проблеми юнацтва

Роман Вжесневський

ДУМКИ З НАГОДИ МАТУРАЛЬНОГО ВЕЧОРА (З промови на прощання абсолювентів)

У першу чергу подяка вчителям. Щоб учити в українській школі, треба мати справді глибоке почуття обов'язку супроти народу, треба любити молодь, бути витривалим і не зважати на малу винагороду за працю. Ви не лучилися в юнії, щоб домагатися відповідної винагороди, не страйкували. Ваші вимоги в порівнянні з державними вчителями невимовно малі, але наскільки більше ви дали нашій молоді!.. Ви вкладали в навчання не тільки своє знання, але й частину своєї душі й серце.

Живучість народу виявляється у силі намагань усього суспільства зберегти свою ідентичність і розвинути свою культуру. Успіх народу залежить від спроможности реалізувати

свої прагнення, створюючи для цього найкращі умовини — власну державу.

Чи ми, як частина народу, якому Бог призначив певну місію, виконуємо сумлінно свої обов'язки? Правда, живемо в чужому морі. Але чи колись англійці, французи, еспанці й інші не були в чужому морі? І вони зуміли створити обставини, пригожі для свого розвитку. А жида, навіть без бази материка, не тільки зберегли себе, але стали силою, з якою числяться всі потуги. Чим же ж ми інші від них? Маємо такі самі дані інтелектуальні й духові.

У чому причина нашого стану? Наша поверховість у виконванні національних обов'язків, брак витривалости у постановах і нещирість супроти себе. Не попадаймо у зневіру, що ми слабкі, що нас мало. Великі ідеї не завжди зроджувалися серед сильних і великих народів. Починаймо сьогодні з почуттям, що наш дім, наша школа і церква повинні стати монолітом у мислях і чинах. У нашій хаті має панувати український дух, українська мова. Хата має стати частинкою України. Школа, при фінансовій допомозі батьків, має змагати до високого рівня навчання. Підкреслюю — при фінансовій допомозі батьків. Бо не можемо за 60 доларів на рік вимагати того, що дає нам урядова школа, на утримання якої платимо пересічно 1.500 доларів річно за одну дитину, а платимо всі, і ті, які дітей не мають.

Тож поки не усвідомимо, що наш обов'язок не тільки викормити дитини, але й навчити її своєї мови, дати українську освіту, вщепити рідну культуру, навчити любові до свого не наказом, а любов'ю і прикладом, доти будемо каратися як ізгої і політичні нездари.

І вам, дорогі градуанти, кілька пригадок і порад. Чи пригадуєте собі перші дні в українській школі? Привели вас до неї батьки, і для батьків ви в ній училися. Але проходили роки, і ви ставали дорослішими. Думаю, що ви свою школу любили. Сьогодні ви дістаєте диплом закінчення курсів. Передаючи дипломи, вчителі хотіли вам передати ще щось цінніше за саме знання предмету. Вони хотіли вам передати любов до свого народу, до його мови, культури. Ви досі відкрили тільки першу заслону того скарбу, який тисячі років при збирували ваші предки і передавали наступним поколінням. Тепер ви самі мусите зробити постанову, чи хочете той скарб

помножувати, далі його відкривати. Один учитель англійської мови сказав мені: "Ваші діти щасливі, що вони знають українську мову, бо їх світогляд подвійно широкий, зрозуміння життєвих проблем повніше, їх судження точніші, і пізніше вони можуть здобути в житті кращі успіхи".

Проте, ви можете затратити ці цінності, які допомогла вам побачити українська школа, коли не будете поглиблювати свого українського знання. Тут саме мова грає основну роль. Коли не будете її уживати, вона забудеться. Ви немов добровільно занедбуватимете той талант, яким наділив вас Господь.

Французи вибороли рівноправність своєї мови в Канаді. Але це не було легко. Англійці — повітряні контролери і летуни хотіли страйкувати, щоб не допустити французької мови в повітряній навігації.

Підіть у неділю до ресторанів у т. зв. китайському місті. Там уся китайська молодь і студенти говорять лише по-китайськи, хоч вони найуспішніші студенти в університетах. На Флориді є кільканадцять еспанських цілоденних радіових й телевізійних станцій. А що робимо ми? Нарікаємо, що нам тяжко, що не знаємо досить слів. Я вас запитаю: Що в житті приходить легко? Що стається само? Тому я пропоную вам зробити таку постанову:

Щоб поглибити знання мови, буду говорити по-українськи:

- до своєї родини,
до своїх товаришів-українців,
з усіма в українській школі,
у середовищах, зв'язаних із українською церквою,
в українських організаціях.
- Читатиму кожного дня хоч 2 сторінки української книжки, журналу чи статтю в українській газеті.
- Читатиму раз у тиждень, найкраще по Богослужбі, щось із Шевченкового "Кобзаря".
- Писатиму хоч раз у місяць лист по-українськи до товарища, родича чи знайомих.

Це не тяжко зробити. А скільки добра принесе це вам, приємності вашим батькам. Сьогодні ви молоді, але вже дуже швидко прийдеться вам зайняти місця своїх батьків у боротьбі за вашу правду, за справедливість, лад і порядок між іншими

співгромадянами Канади. Сьогоднішня молодь в Україні страждає, бо не може свobodно виявляти себе, бути виразником думок і почувань свого народу. Тому ви мусите подвоїти свою енергію, переконати сьогоднішніх провідників західного світу, що роблять вони велику помилку і кривдять не тільки нас, але й інші народи Східної Європи, коли відрікаються ідеалів свободи і справедливості для всіх. І це наше друге завдання перед Богом і людьми — відкрити їм очі на фальш і облуду, на небезпеку від советського союзника. Я вірю, що ви, наша зміна, краще за нас виконаєте ці завдання. То ж бажаю вам якнайбільших успіхів.

„Плекайте мову...“

ПІД “ЛІНГВІСТИЧНИМ МІКРОСКОПОМ”

Чому так зветься?

Коли всі слова мови зібрати до купи, вийде величезний словник на сотні тисяч слів. Звідки ж узялися слова, хто перший дав імена речам, зрозумілі кожному, хто говорить цією мовою? Звичайно, творець мови — сам народ, багато людей. Якими б великими правами не користувалась одна людина, вона неспроможна створити і змусити слово жити в мові, якщо народ його не приймає. Це розуміли ще стародавні римляни, яким належить вислів: “Ти, о Цезарю, можеш дати людині державний устрій, слова ж дати ти неспроможний”.

Що ж це за чарівна сила, що робить слова ясними і зрозумілими для кожного? Чому так, а не інакше названо речі, і чому саме ці назви виявилися найжиттєвішими у мові?

Виникнення багатьох слів часом не важко збагнути одразу. *Рожевим* називають те, що має колір рожі, *прозорим* — те, через що проникає зір, що можна бачити наскрізь, *дарма* утворено від слова *дар*, *дарувати* і означає — нічого не мати взамін чогось; *пополотніти* — стати білим, як полотно, *привідця* — той, хто зачинає якусь справу, до чогось приводить і т. д. Зовсім легко розтлумачують самих себе і такі слова, як *небосхил*, *виднокруг*, *краєвид*, *верховіття*, *пройдисвіт*, *переко-*

типоле та багато інших. Загалом кажучи, є чимало слів, так би мовити, прозорих, чиє походження не треба спеціально досліджувати. Та не менше є й таких, що на їхньому звуковому обличчі час затер деякі важливі риси, тому нелегко буває розгадати, звідки вони прийшли. Якщо думкою перенестися до коліски того чи іншого слова, можна, протє, дізнатися, як і чому воно виникло, і виникло саме таким, а не іншим.

Лінгвісти — дослідники мови — мають напихати свій “мікроскоп”, який часто дозволяє їм простежити дивні перетворення слів. Історія деяких із них часом буває дуже своєрідна. Подекуди ще можна зустріти в Україні високу степову могилу, яку насипали колись скити. За часів Запорозької Січі ті могили дуже ставали в пригоді козакам. Вилізе козак на могилу і пильнує, чи не видно де ворогів. А закушпелить раптом на обрії татарська кіннота, — запалить смолоскип і подає знак своїм.

На таких могилах скити ставили своїх ідолів, що звалися кам'яними бабами, або, на тюркський лад, *бовванами* (давніше *болвани*). Здалеку в степу було видно якусь темну цятку — *бовван*. І коли навіть це вже не був *бовван*, однаково казали: щось *бовване*.

Колись в Україні середня духовна школа звалася *бурсою*. Бурса — латинське слово, але по латині воно означає не що інше, як гаман для грошей. Який же зв'язок між *бурсою*-школою і *бурсою*-гаманом? Він стане ясним, якщо зважити на один забутий історією факт. У давні часи, приблизно з XVI століття, коли завелися в Україні бурси, вони були дуже бідні. Учні *бурсаки* жили коштом добровільних грошових пожертввань, що їх складали добродійні особи у спеціальний прибитий на дверях школи гаман — *бурсу*. А від гамана назва перейшла і на школу.

Ще нерідко можна побачити в селі журавель — підймальний важіль у вигляді жердини, яким з колодязя тягнуть цеберко з водою. Пристрій цей дуже нагадує цибатого довгов'язого птаха. Цікаво, що у стародавніх греків теж було подібне пристосування для вивантаження суден, і звалось воно *геранос*, у перекладі на нашу мову — *журавель*. Грекам їхній вивантажувальний пристрій теж найбільше нагадував журавля.

Але до журавля дуже схожий і сучасний підйомний кран. І це теж відбилося в його назві. Як з'ясовано, слово кран, німецького походження, утворилося з ранішого *краніх*, що означає “журавель” і є перелицьованим нащадком грецького *геранос* з цим же значенням.

Сумна історія ховається за словом *чуманіти*. Воно є відгомном тих тяжких часів, коли на Русі лютувала пошесть чуми. Літописець розповідає, що в XIV столітті у Смоленську чума залишила живими лише трьох жителів, а в Білозерську і Глухові — жадного. За три роки вона забрала по всій Європі чверть населення. У хворого на чуму починалася пропасниця, голова йшла обертом, підступала нудота, заплітався язик. Давно минуло те лихоліття, а й тепер кажуть “чуманіє” — про людину, яка дивно якимось поводитьсь, ніби нездужає.

Буває часом — зміниться в слові звук — ніби зникає прикмета його походження. І вже треба задумуватися, щоб розгадати, звідки воно взялося. Як знати, що слово *куций* було спершу *кусий*, від *кус*, *кусати* і мало значення *відкушений*, а потім і взагалі *короткий*, *укорочений*, як наприклад, заячий хвіст? Тут треба було заглянути в інші мови і зокрема в давню слов'янську. У деяких із мов, наприклад, у словінській і чеській, слово *куций* і звучить — *кус*, *куси*. Отже, зв'язок між *куций* і *кус* в українській мові підтверджується. Навіть у пісні співається:

Ти, козаче чорновусий,
Чом у тебе жупан кусий?
Мене дівки підпоїли,
Жупан мені підкроїли.

З усього цього чи не ясно, що поняття пояснюються за допомогою інших, уже відомих, що нові слова утворюються на ґрунті вже існуючих? І так у кожній мові. Коли американські індіанці вперше побачили завезених європейцями коней, яких в Америці ніколи не було, вони назвали їх чудесними собаками, бо найпоширенішою там твариною був собака. А на острові Таїті коня стали звати “свинєю, що носить людину”, бо свиня посідала в господарстві туземців дуже важливе місце.

Слово виникає таким або іншим не випадково. Народжує його народна спостережливість, жива фантазія, випадки і звичаї, деталі історії й визначні події в житті народу. Усе

це, беручи загалом, — величезна, всеохоплююча колиска слів, у якій вони народжуються і живуть разом з народом, становлячи його неоціненний скарб.

А. Матвієнко —
з книжки “Живе слово”, 1964 р.

ТИМ, ЩО ВІДІЙШЛИ...

СПОМИН ПРО СЛ. П. ОСИПА СТЕЦУРУ, друга і приятеля з польської тюрми

У 1933 р. зустрів я покійного на пробі хору української католицької церкви у Варшаві. Мені подобався його чудовий голос, яким він чарував нас хористів і вірних у церкві, співаючи сольові партії. Але з'єднавав Осип собі прихильність і своєю джентелменською поведінкою, а ще більше своїм прямолинійним характером, патріотизмом і розумним підходом до нашої національної проблематики. Все це зцементувало наше відношення у глибоку приязнь, у щире дружбу націоналістів.

Та прийшов час, коли Гітлер загарбав Польщу, і нас обох і ще інших чільних українців заарештувала польська тайна поліція під закидом приналежності до ОУН і протидержавної дії. По двох днях після того, як німці почали бомбити Варшаву, нас з іншими в'язнями-українцями закували в кайдани та вивели на Залізну вулицю. Тут нас побачили жиди. Вони кинулись на нас з окликом “Смерть зрадникам!”, били й опльовували та були б злінчували, коли б чотирьох поліцаїв були не втікли з нами у ворота якоїсь лікарні. Вони замкнули браму, телефонічно зв'язались з командуванням, і ми незабаром переїхали панцерним авто до тюрми на Мокотові. Нас обстригли, забрали все, навіть шнурівки від черевиків. Голодні (їли ми два рази денно суп з брукви) ми прислухалися до вибухів німецьких бомб. Аж по трьох днях уранці нас випустили на тюремне подвір'я і закували нас по двох новими ланцюгами, вивели в колону близько 60 осіб, обведену одним ланцюгом. З нами були закуті й німці з Бромбергу. В'язнична зелена сторожа з багнетами на крісах вивела нас поза Варшаву, і всі ми попрямували на схід. Нам доручила сторожа бігти середи-

ною шляху, а тим, що не могли, відділили розкутих у рови і стріляли. На шляху панував страшний хаос — військові частини, минаючи, били нас прикладами крісів. Над ними знижувались і перелітали срібні німецькі літаки, обкидали бомбами довкілля. Коли ж ми лягли відпочити, оточив нас відділ польської піхоти з окликом: “Смерть зрадникам!” Хотіли на нас стріляти з кулементів, однак військові стршини, які під'їхали авто, видали накази, і ці залишили нас.

Гнали нас вночі аж до чергового дня. Ввечорі казали нам влізати до товарних вагонів поїзду. Серед мук і болю від кайдан ми влізали до вагонів, у яких було повно розмоклого гною. Пригноблені лежали ми, тулячись одні до одних, позасинали. При дверях сидів конвой.

Вранці крізь відхилені двері ми побачили станцію Біла Підляська та спалене й збомбардоване летовище і гангари. Коли наш поїзд пристанув, прибігли до наших колон польські кіннотчики і почали витягати в'язнів, щоб їх розстрілювати. Зближались до нас, але старший конвойнт сказав їм, що за в'язнів відповідає він. Він зачинив вагон. Спрагнені й виголоджені, задурманені смородом від гною, ми їхали цілий день. Коли ж другого дня поїзд пристанув і нам казали виходити, зойки і стогони лунали, бо спільно закуті то падали, то вставали, одні одних тягнули за собою. Аж тут оточили нас озброєні польські залізничники і, лаючи найогиднішим способом, били нас крісами, де попало. По якомусь часі ці оскраженілі поляки відійшли, а нас напів живих погнали на площу, де перед нами на валі видніли скоростріли. Сутеніло. Наші конвоїри віддалились від нас і почали спрямовувати свої кріси в наш бік.

“Тепер уже кінець нашим стражданням” — кожний думав. І раптом я почув голос Осипа. Він був у третьому ряді за мною:

— Коля, німаки хочуть співати свій національний гімн. Уважай на себе!

Я вже раніше успокоював німців, що були закуті з нами. Тож обернувся і ще раз остеріг їх німецькою мовою, щоб не робили дурниці. Німці послухали. Коли стемніло, нас пригнали краєм міста до в'язниці в Бересті Литовському.

У тюрмі нас розкували і казали входити до келій, до яких дали по два відра води. В одній з келій були всі українці і один білорусин. Ми стали на коліна й молилися, дякували

Всевишньому, що беріг нас на нашій хресній дорозі. Три дні годували нас юшкою з брукви. Вибухи бомб і стрілянина затихли. Почався рух на подвір'ї в'язниці, хтось відкрив наші двері. Виявилось, що наша сторожа втекла. Ми були вільні!

На дорогах ми побачили польське військо, що втікало в паніці. Ми вирішили піти на села. Наші селяни годували нас, чим могли. Ми довідалися від них, що німці вже в Люблині. На жаль, німці швидко відійшли, а в Люблині збудована була брама з червоними лентами і написом: "Вітайте, визволителі!" До міста мали прибути большевики. Ми побігли в напрямі на захід, де були залоги німецького війська. Бачили в одному українському селі напис-заклик українською мовою, який радив польським воякам кидати зброю в рови. Ми побачили, що цей наказ виконували вояки — рештки "моцарствової Польщі". У селі ми зустріли озброєних українських повстанців, а їхній командир, оглянувши наші рани на руках і синяки по тілі, дав наказ провідникові відвести нас до німців.

Коли ми дійшли до німецької залоги, я вияснив старшині, хто ми, а він велів нам іти далі, забираючи польських полонених. Ми прибули до Люблина, де вже діяв Український Комітет. Тут ми одержали перепустки.

Ми вирушили в напрямі Варшави, бо там залишилися наші родини. Коли я прибув додому, моя дружина і діти не пізнали мене.

Осипа я зустрів згодом в Українському Комітеті у Варшаві, а пізніше він виїхав до Кракова, а я над Сян до Переворська. Я одержав від Осипа листа. Він пропонував мені співпрацювати з тією фірмою, у якій він працював у Кракові. А останньо аж у Мелборні я одержав від нього привітання з Канади, які передав він у листі до пл. сен. Шевчика і в ньому згадував наше минуле.

Не судилось мені Осипа побачити ще раз. Але живе він у моїй пам'яті, у моєму серці зберігаю я неоціненний скарб — почуття приязні й дружби небуденної людини.

Пл. сен. Микола Осідач, Австралія

Проблеми У.П.Сеньйорату

ТРЕТІЙ МІЖКРАЙОВИЙ ТАБІР УПС

З метою конфронтації теоретичних основ Пласту з життям уже втретє відбувся табір сеньйорів. Цього року з огляду на Олімпіяду був він у Монреалі.

У проводі табору були: Михайло Звоник, Хмельн. — комендант, Теодосій Самотулка, Войн, — керівник програми і Дмитро Попадинець, Войн. — писар. Зайняття відбувались у формі бесід і дискусій, щоб учасники табору й гості мали нагоду обмінятися думками.

Головними темами у програмі табору були: 1. Співпраця поміж уладами, поміж пластовими проводами й осередками; 2. Вишколи новацьких і юнацьких виховників; 3. Співпраця пл. провідів і виховників з Пластприятком.

Доповідачі й дискусанти підкреслювали важливість плекання гармонійних взаємин, дружби, довір'я поміж членами роїв, гуртків, поміж членством і виховниками, поміж виховниками і проводами. Наголошено потребу звернення більшої уваги на "вимір справедливості", тобто нагороджування відзначеннями виховників, бо це не тільки заохочуватиме їх до праці, але й матиме позитивний вплив на вихованців. На старших задивлятимуться молодші та йтимуть їхніми шляхами. Не менше важливим "вимір справедливості" є також і щодо стосування покарань, бо часто трапляється тепер таке, що за дрібні провини карають, а за більші ні.

Звернено увагу, коли мова про УПЮ, що виховники повинні припилювати, щоб закінчення перебування юнацтва в УПЮ відбувалося святочно, бо цим в'язатимемо його з Пластом. А крім того треба організаційно змодифікувати перехід юнацтва до УСП, створюючи для них можливість відразу увійти в існуючі курені, самостійні гуртки чи допомогти їм зорганізувати нові.

Гасло "Віддаймо Пласт молоді!" здійснюється самим життям. Пласт діє вже 65 років, уже третє покоління тепер

перебирає провід. Проте, УПС, відходячи в тінь, зосереджуючи свою діяльність у адміністративній і господарській ділянках, не може забути про такі важливі обов'язки, як: ведення пластового видавництва, організація бібліотеки, архівів, раціональне адміністрування домів, осель, піклування таборовим і спортовим вирядом, постачання допоміжних матеріалів для праці виховників тощо.

Відходячи від активної праці з молоддю, сеньйори все ж таки мають іншу форму своєї участі у виховному процесі, можуть і повинні передати свій досвід молодшим виховникам, стаючи їх дорадниками, допомагаючи матеріалами (виховники часто не мають часу за ними пошукати, або й не знають, що такі існують), чи написавши свої роздуми й з'ясувавши свої погляди на письмі.

Стверджено щораз більшу вартість праці батьків в господарській і виховній ділянках Пласту. З уведенням Пластприяту в організаційну систему Пласту, ми забезпечили ближчий зв'язок батьків з нашою організацією, а це більша заповідь дальшого її існування. Членство Пластприяту через пов'язання з Пластом зможе спільно з сеньйоратом діяти в дусі пластових засад у різних ділянках життя громад.

У дискусії учасники її постійно стверджували, що ми в діаспорі маємо великі можливості здобути освіту, професію, всебічно розвивати ділянки нашого громадського життя, що це нас зобов'язує. Також висловлювались за потребою плікання пошани супроти пластових провідів, за потребою пильнування того, щоб дія Пласту була в згоді з законами країн, у яких він існує.

У цьому третьому таборі повністю вичерпано опрацьовану ГБ УПС програму розгляду пластової проблематики.

Виготовлено на підставі звіту з табору Пестрого Дятла

Якщо щоденне життя кожного українця не буде сповнене актуальними сучасними високоякісними українськими ідеями, розвагами, музикою, довкіллям, формами вислову і поведінки, які вносять нові вартості в культуру всього людства, тоді українці не можуть уважати себе культурним народом і окреме українське існування у світі не має оправдання.

Радослав Жук

Микола Грушкевич

ЗА ФІЗИЧНУ ОБНОВУ СЕНЬЙОРІВ

Сповідують нас щораз частіше часописи про наших друзів сеньйорів, що передчасно відходять від нас назавжди. Не менше доходить до нас і радісніших вісток, що цей чи той з наших друзів перебув щасливо "коронарку" й поволі вихрапується з неї. Чи ж не спонукує нас це до роздумів?

У новітніх часах медицина зробила величезний поступ і усунула багато причин передчасної смерті, зокрема взяла під стислий контроль різні пошесні хвороби, які в минулому не дозволяли більшості людей досягнути поважнішого віку. Зате загрожують тепер людині інші, ніж колись небезпеки життя, з них на першому місці є хвороби кровообігу, серця і кровоносних судин), спричинені головно ствердненням артерій — артеріосклерозом. Забирають вони 2/3 всіх жертв. Одна третина всіх смертних випадків спричинена тромбозом (затканням згустком крові) вінцевих артерій серця. Упродовж кожних 24 годин 4-10 тисяч американців дістає серцеву атаку. Тромбоз вінцевих судин серця буває і в ранньому дорослому віці.

Треба нам добре познайомитися з хворобою ч. 1, вивчити добре способи боротьби з нею.

Артеріосклероз — стверднення кровоносних судин — це згущення їхньої внутрішньої стінки через товщі відклади (з холестеролу та сполук товщевих кислот), не рідко і через їх звапніння. Це веде до звуження, а слідом за тим і до заткання життєдайних артерій, які розносять багату в кисень кров до всіх клітин нашого тіла, а в тому й до м'язової тканини нашого серця і до нашого мозку, які не можуть жити без кисню.

Як приходить артеріосклероз? Складаються на це причини внутрішні — спадкові й зовнішні, що залежать від нашого довкілля й способу життя. Внутрішні чинники — це спадковий ненормальний обмін товщів і холестеролу, підвищення їх рівня у крові. Це буває не тільки в дорослих, але й у дітей. Сприяють цьому такі недуги, як цукриця, гіхт — надмір сечевої кислоти в крові і підвищена діяльність щитовидної залози. Підвищений тиск крові й надмірна вага — це даль-

ші важливі чинники артеріосклерози. Змінити їх неможливо, але відповідними заходами можна дещо унешкідливити.

До зовнішніх чинників, які спричиняються до серцевих атаків і мізкових ударів, належать нездорові навики, що ними грішать сучасні люди. Ними є: невідповідне харчування, брак фізичної активності, психічна напруга, нікотина й алкоголь.

Невідповідне харчування — це висококальорійна їжа, багата в тваринні товщі й вуглеводні, особливо, коли споживати їх в часі фізичного безділля. Така їжа підносить рівень товщів і холестеролу в крові, а це посилює відкладання його в кровоносних судинах і допроваджує до стведнення. Надмір цукру і вуглеводнів у їжі також доводить до надміру товщів в організмі. Споживання їжі тоді, коли нема активності організму, звичайно увечорі, шкідливе. Обильні бенкети вечорами, надмір харчів з товщем і холестерином особливо небезпечні. Надмір ваги тіла підвищує тиск крові, підсилює цукрицю.

Психічний тиск, постійне нервово напруження, що під ним живе сучасна людина в погоні за успіхами, в боротьбі з щоденними життєвими труднощами, побуджують виділювання до крові адреналіну, гормону, який збільшує насиченість крові холестерином і товщами, одночасно звужує кровоносні судини, поступово нищить вінцеві судини серця, що сприяє постанню товщевих речовин, доводить до їх заткання та змертвіння серцевого м'яза. Раптове хвилювання спричинює наглед підвищення рівня адреналіну в крові з некорисним впливом на хворе серце, побуджуючи його надмірно до додаткових ненормальних скорчів, що можуть стати причиною й наглої смерті.

Брак фізичної активності — це дуже важливий чинник, що посилює серцевим атакам. У людей із сидячим способом життя стінки кровоносних судин не продукують ензиму, який розпускає фібрину (основу сціпів крові), якщо нема руху. Потрібно фізичних вправ, щоб кров у судинах не застоювалася, не давала судинам витворювати згустки крові.

Яку ж роль у розвитку артеріосклерози має тютюн і алкоголь? Темпо розвитку її залежить від ступеня насичення цигарки ніотиною, від частоти курення й швидкості вдихування тютюневого диму. Насичення крові курця двоокисом вуглецю, який 200 разів більше лучиться з гемоглобіною крові, ніж кисень, обнижує достачання кисню до цілого орга-

нізму, отже й до серця, при чому запалені стінки судин вбирають більше двоокису вуглецю, ніж кисню, що й спричинює хворобливий їх стан. Нікотина підвищує рівень катехоламінів у крові, що в свою чергу прискішує биття серця, спонукує швидку мобілізацію товщевих кислот, побільшує холестероль, спонукує згущення пластинок крові, які беруть важливу участь у ципенінні крові. Статистика виказує, що курення цигарок 3-5-кратно підвищує риск атаків серця, а здержання від курення ступнево зменшує цей риск до стану некурця.

А як же шкодить алкоголь? Дехто, на жаль, навіть з лікарського світу, ще досі розповідає казку, що алкоголь прочищує кровоносні судини від відкладів холестеролу. Кожне ж споживання алкоголю посилює творення холестеролу у непошкодженій печінці й у висліді позем його та товщів у крові, що посилює ствердженню судин. Коли товсті страви попивати алкоголем, постає продовжена ліпемія, це значить, що розпущений товщ кружляє в крові довше, ніж було б без алкоголю, що й сприяє відкладанню товщів у стінках судин. Треба опрокинути ще один міт про алкоголь. Дехто з лікарів рекомендує старшим людям пити алкоголь для розширення знемагаючих вінцевих судин серця. Тимчасом у дійсності через алкоголь кровообіг у коронарних артеріях серця сповільнюється й опір для обігу крові з них збільшується. Отож стосування алкоголю як ліку в коронарних захворюваннях анахронізм. Слід згадати ще, що алкоголь гальмує продукцію ензиму, який розпускає основу сціпу крові й так посилює витворенню згустків крові у судинах, що може дати у висліді заткання вінцевих судин (удар серця) або судин мізку (апоплексію).

**

Загально думають, що стверднення судин це нормальна невідклична прикмета старшого віку. Тим часом це недуга, яка щоправда опановує в першу чергу старших віком, проте не щадить вона і молодих. А бувають випадки, що старші люди захоронені від неї. Починається стверднення судин вже від 20-их років життя, а розвиток його в дальшому залежить від нашого способу життя.

Американське Серцеве Товариство ставить на першому місці серед засобів боротьби за збереження життя уникати курення тютюну. А ми додамо ще — вистерігання алкоголю. А

пластовий сеньйор ще й тому не повинен потурати злим налогам, що цим він заперечує вимогу пластового закону.

Коли мова про харчування, сеньйори повинні знати, що переїдання, надмірна вага руйнують здоров'я. Доросла людина потребує їсти далеко менше, ніж юнак. Харч старшої людини повинен бути менше кальорійний з кожним роком. Якостево їжа повинна бути позбавлена звіринних товщів з перевагою плинних у кімнатній температурі рослинних товщів без надміру цукру. Рослинна — вбога в кальорії, білковину, товщ і цукор, але багата у вітаміни їжа повинна бути щоденною для старших віком. Постити дуже корисно, бо це обнижує рівень холестеролу у крові.

Сеньйори повинні зокрема дбати про фізичну активність, бо рух має корисний вплив на обіг крові, збільшуючи працю серця, збагачує його новими кровоносними судинами. Фізичні вправи поменшують холестероль та усуюють товщі з крові, зменшують вагу тіла, тиск крові. Неправильно думати, що після сороківки треба зменшити фізичну активність. Здорове загартоване серце не потребує іти на емеритурі. Треба пам'ятати, що ті, які не привикли до фізичних зусиль, у пізнішому віці повинні стосувати рух ступнево. Це відноситься також і до тих, що щасливо перейшли серцеву атаку. Прохід — це найбезпечніша фізична вправа, але не можна допроваджувати його до болю в грудях і задухи. Важливо пам'ятати, щоб оминути фізичне зусилля після обильної їжі, під час психічного напняття й подразнення, під час морозу і спеки.

Рівновага духа, життя без сильних психічних потрясень (оминати всякі штучні збудники енергії, напр. кава!) в гармонії з довкіллям, без тютюну, алкоголю, без переїдання, без денервування кожною дрібницею, — продовжує життя людини на 10-20 років. Дбаючи належно про своє здоров'я, сповняємо важливе пластове діло — даємо приклад молодшим за нас, приносимо Пластові добру опінію, будуємо довір'я до нього. Якщо молодь завчасу буде дбати про своє здоров'я, маючи приклад нас старших, це дасть їй здобуток 20-30 років життя. Чи не варта це нашого зусилля?

Передрук статті (скороченої) з Бюлетеня "Шляхом обнови" 7-го К. УПС ім. А. Войнаровського, Клівленд 1971 р.

Ми і наше довкілля

Роман Сенчук

ШЛЯХЕТНА ПОМІЧ МЕНШОМУ БРАТОВІ

У канадському журналі "Ментал Рітардейшен", який виходить старанням "Канадської асоціації розумово недорозвинених", у числі з квітня 1975 р. є цікава стаття про працю скавтіну в користь юнаків, що виявляють нестачі в своєму фізичному, розумовому й емоційному дозріванні. Автор статті, Джері Джуліяні, пригадує, що завданням скавтіну є освідомити хлопців і молодих мужчин, що вони мають змогу, індивідуально і як група, внести в життя спільноти непересічні вартості та вміння, в яких є незаперечна запоріка кращого завтра. У зв'язку з цим він інформує, що скавтінг доступний для всіх зацікавлених у його програмі, включно з тими, що помірковано недорозвинені фізично й розумово або незрівноважені емоційно. Для них ставить він тільки одну вимогу — пробувати робити те, що інші скавти роблять у звичайних гуртках. Ця вимога зовсім виправдана. Програма скавтіну стимулює контакти з природою, виробляє ініціативу і зарадність, поглиблює товариське життя і у висліді дає юнакові позитивне уявлення про себе. Кожний новий досвід — це нова сторінка життя, кожний успіх — це крок уперед, що ближче приводить до зустрічі з широко відкритим і багатим світом. Ця програма обіцяє дати виряд на далекий життєвий шлях.

Немає сумніву, що багато з недорозвинених юнаків, що з не своєї вини дозрівають повільніше, що пізніше, ніж звичайно, ознайомлюються із своїм оточенням і не вповні здібні користуватися його змістом, можуть користати із скавтської програми. Зрештою, це вже доведено попередніми дослідями та спробами, а це у висліді ще сильніше переконало провідників скавтіну, що можна знайти успішну відповідь на багато питань і проблем, зв'язаних із вихованням розумово недорозвинених юнаків.

Постали окремі гуртки спізнених у розвитку, які в такій самій мірі, як їхні здорові ровесники із щирим захопленням взялися відкривати шлях до більш змістовного і радісного життя. Для багатьох із них, побіч усіх вартостей і приємностей товариського життя, виникли теж і реальні можливості віднайти для себе гідне місце в житті ширшої спільноти.

Успіхи скавтіngu на тому відтинку праці з помірковано недорозвиненими юнаками настільки успішні, що він пробує тепер їх інтегрувати із звичайними юнацькими гуртками. Дотеперішні обережні спроби, зокрема у відомій інституції для розумово недорозвинених у Сміт Фол, Онт., починалися гостинними зустрічами поодиноких мешканців тієї інституції з регулярними гуртками юнаків і виявилися успішними. У гуртках із програмою зайнят з незначними справленнями, інтеграція поступала швидше, чим цього можна було сподіватися.

Скавтінг зобов'язаний працювати в цій шляхетній ділянці. Він сам користує з усебічної допомоги канадської спільноти і послідовно приймає за свій обов'язок допомогу іншим, що можуть скористати з його програми. Для розумово недорозвинених дітей, що потребують більше радості в своєму зашмареному житті і гідного місця у своєму найближчому оточенні, програма скавтіngu принадна й гнучка і тим також успішна. Турбота про добро тих, яких життя зіштовхнуло майже в тінь забуття, це не тільки вияв шляхетності і пошана та зрозуміння гідності людини, але й переконливе мірило зрілості спільноти.

У зв'язку з підвищеними інформаціями про ролі скавтіngu в плянованій праці канадської спільноти в користь недорозвинених дітей і молоді виникає питання, чи Пласт має якесь подібне відношення до дітей українського походження, що прийшли на світ з деякими ускладненнями в їхній фізичній і розумовій структурі. У цьому питанні мова передусім про можливість позашкільного товариського життя в українськiм гурті. Треба прийняти без більшого застереження безсумнівну дійність, що в українській спільноті є теж діти, жертви непередбачених обставин і випадків, наслідком чого вони тепер утрачають багато дечого з чудового дитячого чи юнацького світу. Скільки їх, де вони, в якій мірі вони пошкодовані та як дають собі раду з ними батьки — на ці питання тяжко зараз знайти відповідь.

Однак можна бути певним, що Пласт у принципі погодився б прийняти у свої ряди деяких з тих дітей і напевно доложив би всіх старань, щоб і від себе приготувати їх на трудну дорогу життя. Всі моральні та суспільно-національні принципи за те промовляють, і тільки брак достовірних доказів про актуальність цієї допомоги не виносить цього питання на поверхню життя нашої спільноти. У цій справі перший крок повинні зробити самі батьки. Однак у деяких більших осередках українського поселення в Канаді і США самі пластові станиці могли б перевірити, наскільки ця проблема актуальна. Тут чи там напевно знайшлися б охотники, зокрема студенти зацікавлені в психології і суспільній праці, що погодилися б провести своєрідний опит, який був би першим джерелом конкретних інформацій з того відтинку нашого суспільного життя. Пласт, якщо у своїй програмі ставить як перший об'єкт людину, мав би нагоду внести і свою частку в збагачення життя покривджених долею дітей. Це був би його найглибший змістом вияв допомоги меншому братові.

Українська молодь у діаспорі

ЩЕ ПРО УКРАЇНСЬКУ ОСВІТУ І НАУКУ ТА СТУДЕНТСТВО

Завваги до статті Ірини Баєр "Українська освіта і наука та студентство" у Пл. Шляху ч. 2 (49) квітень-червень 1976.

Хочу висловитись на тему цих головних проблем, що були порушені у згаданій статті.

● **Українська мова і молодь.** Брак української мови у житті шкільної молоді й студентства не лише, чи виключно пов'язаний з родиною, тобто, з її неспроможністю впливати на дітей через більший вплив докiлля. Мову треба любити! А молодь мови не знає настільки, щоб піддатися чарові її краси. Щоб мову вивчати, її треба уживати в щоденному житті — це залежить не тільки від домашнього середовища, але й від учителів у школі, від культури докiлля та від багатьох інших чинників.

● **Брак кваліфікованих учителів.** Саме завдяки таким учителям, які прибули з Рідного Краю, і вчителям, які вже тут здобули українознавчу освіту, наші українські початкові школи існують вже майже 30, а курси українознавства 25 років. Це правда, що нових учителів завжди потрібно. Тому ми вчителі заохочуємо нашу молодь набувати педагогічну освіту. Правда, молодь її здобуває, але їй бракує належного знання української мови, методики навчання у тих особливо трудних умовах, які маємо у наших школах, щоб бути успішними. У нас багато педагогічних проблем (одна з них — правопис!), труднощів, які часто не під силу молодим учителям.

● **Підручників,** по-моєму, є багато для початкових шкіл і навіть з різними методичними підходами для теперішніх обставин у діаспорі. Використовуймо їх, не накопичуймо їх щораз більше; опісля всі припадають порохом по книгарнях.

● **Сугестій** І. Баєр подала дуже багато, гарні вони й цікаві, але можливості їх виконання у наших обставинах, коли навчання відбувається один або два рази на тиждень, на жаль, дуже малі. Наші програми навчання широкі, не стає часу їх виконати, а до того різні імпрези у школах забирають час, хоч їх також дуже потрібно. На піснях вчимося мови, інсценізаціями даємо учням змогу переживати українство. Дуже корисною є сугестія творення культурних середовищ для молоді, головне для студентів — випускників курсів українознавства. Там студенти могли б мати не лише виміну своїх думок, але й доповнювали б своє українознавство. Це зближувало б їх з громадянством, спонукувало б працювати з нашою дітворою і юнацтвом. Але до цього їм треба не тільки знання, але й відповідного наставлення, сильної волі, охоти й відваги та завзяття, щоб невдачі поборювати й не попадати у зневіру. Тоді життя студентства було б замінним, справді русійним у громаді.

У випадку статті І. Баєр, бачу, що вона попрацювала не тільки над її виготовленням, але й провела напевно не одну дискусію на тему праці студентства із студентами й учителями, бо дійшла до таких цікавих висновків щодо потреби розвитку освіти українського студентства.

За дописом пл. сен. Марії Павлишин (скорочено).

ТІЛОВИХОВАННЯ У ПЛАСТІ

У Рочестері 29-го серпня були дводенні змагання за чемпіонат Української Спортової Централі Америки і Канади в ділянці нашої легкої атлетики, в яких 165 молодих спортсменів із семи спортивних осередків змагалися за вінок переможця XVIII-х першостей нашої централі.

УСЦАК впродовж вже 20-ти років переводить щорічні чемпіонати в ділянках легкої атлетики, плавання, шахів, тенісу, настільного теніса, лещатарства і відбиванки. Завдяки організуванню цих першостей, сотки української молоді з'їжджаються кожного року на місце змагу, щоб його провести в рідному середовищі і в рідній українській атмосфері.

В 17-річній історії легко-атлетичних чемпіонатів — а особливо в останніх роках — ми були свідками постійної реалізації двох найсильніших наших осередків Пласту і СУМ-у з Торонта. В початкових роках визначались в тому осередки з Клівленду і Чикаго. Змаг між торонтонськими пластунами і сумівцями можна влучно порівняти із традиційним змагом регат двох великобританських університетів Кембрідж і Оксфорд, одного року тріумфують одні, в другому — вінок перемогти перебирають другі.

Впродовж двох останніх декад — Пласт перемагав 8 разів — СУМ 4 рази. В цьогорічній стрічі пластова молодь торонтської станиці — відгризлася, як то кажуть — за триразову під ряд поразку в минулому — і безапеляційно завоювала звання чемпіонів так в індивідуальному, як і груповому заліку. Пластова молодь Торонта здобула 21 золотих, 25 срібних і 22 бронзових медалів — та з загального числа 11-ти трофеїв — 7 опинилися в її руках.

В загальному розрахунку усіх груп — молодь пластової станиці Торонто придбала 730 пунктів, перед торонтськими сумівцями 392 пункти і пластовою групою з Клівленду 302 пункти. Інші групи здобули менше двох соток пунктів. Не підлягає сумніву, що скоординована праця молоді з централею залишає у висліді багато позитивів, бо знаємо, що пісенька, яка каже, що молодь любить розмовляти мовою спорту — вже від давен співала — і ще досі не переспівала — і ще все актуальна. Зрештою, всім нам мабуть відомо, що тіловиховання і спорт, — поза суттєво оздоровчими прикметами — являється теж не-

оціненим засобом у виховній праці — і, особливо нам, як одній з етнічних груп в житті канадської мозаїки — стає помічним в поборюванні асиміляції. Нам приходится признати й те, що спорт — це найкраща наша зброя для придержання нашої молоді при українській громаді і українських організаціях.

Агітувати молодь за спорт — нам не потрібно, вистачає тільки дати їй можливості його вправляти — бо ніхто так не любить змагу, як юнаки й юначки. Та ось батькам, які повинні піклуватися про здоров'я дитини, варто б сказати кілька слів. Спорт необхідний дітям не тільки тому, що без нього не можна забезпечити достатню рухову активність, але теж тому, що без більших фізичних дій, молодий організм не діставатиме найціннішого для здоров'я з того, що може дати тіловиховання. Загально звисне й те, що підліток, хоч не переможе у спорті свого суперника — він переможе себе і подолає свою слабкість. Незаперечним являється й те, що сьогоднішні засоби тіловиховання і спорту у великій мірі надають можливість забезпечити розвиток функцій тіла і психічної рівноваги людини.

То ж призадумайтеся поважно над тим, виховники і провідники молодіжних організацій, — а провідною думкою у ваших міркуваннях хай буде мотто, яке нам підповідає, що психічне здоров'я і здоров'я тіла — це найдорожчий скарб людини.

Спортивна діяльність завжди була притаманна Пластові. У минулому тіловихованню багато уваги приділяли пластові проводи, серед членства нашого були добрі спортсмени. Очевидно, що сучасна молодь любить спорт, але, на жаль, у Пласті нема багато старших, які можуть зайнятися спортивною ділянкою, а ініціативу ентузіастів не всі ми відповідно доцінюємо. Тому й нема належно зорганізованої спортивної діяльності, тому й участь пластунства у змаганнях та висліді щорічних спортивних ігрищ УСЦК-у незадовільні.

Як і на всіх інших ділянках праці, так і тут треба уваги, знання справи, жертвовності, ентузіазму, цієї динамічної сили, яку ми подивляємо у олімпійців, а без якої ніяка духовна й фізична сила не зможе розвинути, без якої ніхто не віритиме ні в ідеї, які ми голосимо, ні в нас самих — її носіїв.

Ось запал Торонтських юнаків і юначок — переможців у XVII УСЦК-у і всіх успішних учасників цих змагань, коли його не підсилюватимемо, не заопікуємося молодими таланта-

ми, вони занидіють, відійдуть від нас своїми стежками. Наша молодь, її батьки були свідками цьогорічної Олімпіади. Усі ми з боєм переживали не один момент, коли дивилися на церемонію й урочистості Олімпіади. Наша студентська молодь виявила багато позитивів, працюючи в Українському Олімпійському Комітеті. Пластове юнацтво Канади, яке прибуло на Олімпіаду після таборування, відбувши ватри з програмою про “рух опору”, дехто й “пробу трьох пер”, напевне під час Олімпіади думками переносилося до учасників “руху опору”, очима душі бачила наша молодь як вони із своїми невидимими прапорами духа йдуть на світові шляхи, змагаючись за правду, справедливість свободу, добро і справжній мир. Не можна розтрачувати марно тих переживань молоді, треба ними опікуватися спрямовувати їх на олімпійство у тих ділянках, які їм доступні — у спортові змаги всередині українських молодечих організацій, в науку, мистецтво, в громадське і політичне життя, на службу високим ідеалам.

Ярослав Хоростіль

Д-р Степан Зошук

ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ПРО ПЛЕКАННЯ ЗДОРОВ'Я?

Як пов'язані зуби із здоров'ям?

Здорові зуби є не лише прикрасою людини, але й доказом, що її харч був природнім, відповідав потребам її тіла. Кожний з нас бачить щодня жахливо пошкоджені зуби — свої власні й у наших ближніх. На жаль, мало хто призадумується над причинами того, а якщо й зверне увагу, то на другорядну причину, а не на справжню. Хтось сказав, що якби наші предки нас могли відвідати, були б приголомшені зручністю зубарів і теж кількістю загнаних зубів.

“Кожний знає, що американський народ відзначається тим поміж народами світу, що його членів найчастіше лікують, оперують і щеплять; а все ж таки він найбільше журиться своїм станом здоров'я. Ми, американці, обрякли, опасисті, а наші зуби у жалюгідному стані, дарма що до питної води сиплемо хлор. Наші органи травлення схожі на ту машину, якій завжди чогось бракує; ми не годні спати, вранці неспро-

можні позбутися отяжілости; ми страждаємо на нервову кво-лість, високий тиск крові, а серце і мізок заєдно відмовляють нам послуху. Захворіння вінцевих судин поширені, мов та по-шесть, і то в найкращому віці. Самогубство — перша між го-ловними причинами смертності. Нас узагалі залила повинь т. зв. “цивілізаційних недуг”.¹

На жаль, ми про це не думаємо, зокрема наші мами, батьки, тітки, баби, священики, вчителі, виховники та всі ті, які танцюють довкола дитини, мов довкола “золотого тельця”, не здаючи собі справи, про які поважні цінності тут мова. З незнання справи й забобонів пхають у дитину харчі, яких при-рода їй не призначила, ще й у такій кількості, що іноді пе-ревищують кількість кольорій тяжко працюючих.

Наслідків ми зразу не завважуємо, бо “хворобові зміни в наших тканинах починаються і діють як невидні біохемічні переміни в часі, в якому їх ще не можна зауважити і коли їх легко можна направити”.² Коли ж дитя захворіє, ми навіть не подумаємо, що самі звели дитину з правильного шляху, що це ми перешкодили їй у природному розвитку, що це ми на-ражуємо її на страждання тепер і в майбутньому, що ми ни-щимо її здоров’я, а найперше її зуби.

Один з найвизначніших лікарів, якщо він не найбільший на грані віків, Бірхер Беннер (Швайцарія) перший звернув на-шу увагу на життєдайні речовини у сирих рослинних харчах, що їх звемо сьогодні зачинниками (вітамінами), розчинниками (ферменти, ензими); це хемічні первні й сполуки, органічно по-в’язані. Цей визначний лікар писав: “З незнання, забобону чи з уроєння матері подають своїм дітям іноді золотою ложкою харч, який мов та отрута веде її до захворіння, а то й до смер-ти, а потім ревні сльози виливає вона над можливою жертвою свого незнання”.

Два дослідники лікарського відділу Гарвардського уні-верситету — А. Бакоман і Д. С. Бернштайн — знали, що ба-гатий у білки тваринного походження (м’ясо, птиця, риба, яйця, сир) харч веде до вичерпання хемічних первнів у костях, а це спричинює відвапнення кісток (порохнявина костей, остеопорозіс).³ Досвід відноситься до костей, а з тим і до зубів.

Кажуть, що молоко й продукти з нього мають багато вапна, отже зберігають зуби перед загниллюю; на жаль, і це забобон, бо “хоч діти і молодь споживають денно багато мо-

лока і виробів з нього, тобто постачають організмові первень вап (кальцієм), проте у більшості їх знайдено брак вапу”.⁴ Як це стається?

“Через надмір молока, його продуктів, яєць, м’яса, що багаті на вап і фосфор, настає зубожіння на такі первні, як манганець і стронтій”.⁵ Не згадано магnezія, його також мен-шає. Алмаз, Бігум і Перейра досліджували рівень вапу й амі-нової кислоти, лізини у крові шкільної дівчорі і знайшли, що рівень згаданих речовин був у природних межах (не було бра-ку), дарма що діти харчувалися виключно рослинним харчем (зерно, городина й овочі). Як лише добавлено до їхнього харчу більше городини, то рівень вапу в крові миттю підносився. До-слідники додавали до харчу лізину (тобто сутню амінову ки-слоту, якої рівень у крові й так був у природних межах); ви-явилося, що цей добавок не мав ніякого впливу на рівень лі-зини. Всі школярі мали бездоганні зуби і повне здоров’я”.

На конгресі американських і канадських патологів у Мон-треалі (березень 1971) дослідники Кілмер і Мек Куляй говорили про ролі мітїоніни (сутня амінова кислота), якої багато в яй-цях, молоці, сирі, м’ясі, птиці і рибі. Вона збуджує і сприяє поставанню т. зв. гомоцистеїни, яка спричинює твердіння сті-нок судин.⁶

Дуже шкідливою для здоров’я, а зокрема для зубів є ялозина. Як вона постає? Велика кількість спожитих харчів тваринного походження лише у певній мірі потрібна органі-змові. Невикористані рештки загнивають у кишках; а навіть та стравлена частина не може бути повністю присвоєна, її за-багато. Стравлені білки дають сутні і несутні амінові кисло-ти, пурини, сечову кислоту, сечник, крантиніну тощо. Усе не засвоєне організмом мусить бути видалене, бо інакше воно діє отруйно на наші органи. На це потрібний час, а цього часу ми не даємо звичайно; із згаданих випадків разом із спожитими жирами (товщами) й холестеролом постає ялозина (амилоїд), відкладається у міжклітинних просторах т. зв. зруботкані (ме-зенхима). Якраз цими просторами проходять ті найтонші су-динки в нашому тілі — волоскуваті судинки (капіляри). Ті рештки білковини, які загнивають у кишках, витворюють міц-ні отруї (феноль, скатоль, індоколь, сірководень, метан, путрес-цини, кавадерини, сепсини, меркаптани і багато інших), які змінюють цілу здорову заживкову рістню у кишках, а витво-

рюють некорисну рістню, яка витворює отруї. Досліди показали, що отруї чинно співдіють у творенні ялозини.

Можна собі уявити, що діється, коли цей міклітинний простір зруботкані, маючи заледве кільканадцять мікробів у промірі, запхає ялозина. Самі волоскуваті судинки, які проходять тим простором, займають 7-10 мікронів у промірі. Ялозина їх прямо стискає так, що червонокривки завгрубшки тільки 7 мікронів не можуть проплисти. Надро зуба виповнене неозорою кількістю клітин зруботкані і волоскуватих судинок. Через таке заткання зруботкані всяка виміна і переміна речовин між волоскуватими судинками тимчасово або й довший час утруднена, а то й неможлива. Всяка тканина нашого тіла, яка не відживляється потрібними речовинами, а головне киснем і водою, і з якої всі відпадки переміни речовин не можуть відплисти в крові, тратить свою живучість супроти причаєних і всюди присутніх заживків (бактерій), живків (вірусів), пліснів та різних інших хемічних речовин. Зуб у такому стані стає жертвою дії заразнів, які припливають сюди з кров'ю прямо з ротової ями. Коли мізок на мить не отримає кисня, людина тратить притомність. Те саме є з усіма іншими тканинами, лише ми цього не зауважуємо.

Отруї поражають або звужують стінки волосників так, що лише малий їх відсоток залишається активним. Такий стан обнижує живучість клітин, а з тим і зубів. Отруї постають також і в усній ямі з решток страв. Сюди дістаються також отруйні речовини з кишок. Живучість зуба ослаблена, а зате заразні розквітають у ротовій ямі. Кислоти пошкоджують поливо (склицю), вмикаються у гліб зуба. Тож взаємно співдіють заразні, отруї (кислоти) і спричинюють загниль зуба (карієс). Коли до цього долучиться ще й недокрів'я, яке досить часто зустрічаємо сьогодні (через загниль зубів, зубного ложа, ясен, мигдаликів тощо), то дія нищення зубів поступає дуже швидко.

Отруйні речовини в крові і тканях доводять до надміру йонів водня. Цей надмір мусить бути миттю знешкоджений луговими нівечниками (бафер субстенцес), які дають нам рослинні харчі у сирому стані. Отруйні речовини походять із тваринних харчів, з мучних, із солодку, з усіх їхніх продуктів та з консерв.

Загниль зубів не спричинює запалення ні мигдаликів, дихових органів, носогорла, лишника, оз'явків, легенів, ні кишок, як це можна почути іноді, лише якраз навпаки, все згадане є наслідком затяжного запалення слизівки кишок, головної грубої кишки, спричинене невідповідними харчами, ще й у великій кількості. Додаймо до цього ще алкоголь і безалкогольні напитки, курення тютюну, брак руху і матимемо уявлення про те, як нищиться наше здоров'я і здоров'я наших дітей, яким дозволяємо так поводитися.

Часто кажуть, що нестача вапу в харчах спричинює загниль зубів. Це не зовсім так. У наших харчах аж забагато вапу, але він мертвий, позбавлений органічної сполуки через надмірне варення. Вап, магnezій, калій тощо є у наших костях, м'язях та в інших органах і мають ту сполуку, і тому в моменті, коли нагло наше тіло залле велика кількість йонів водня, вони стають джерелом вапу. Але кості відвапнюються, зуби теж. Наше тіло змушене відвапнюватися, коли ми не постаємо з харчами згаданих лугових нівечників.

Загнилі зуби, зубне ложисько, ясна та мигдалики стають згодом огнищем зарази, спричинюючи біль. Коли усунути огнище, болі можуть зникнути на певний час чи на завжди в даному органі. Але згодом постає інше недомагання в тому самому чи іншому органі тому, що в кишках все по-старому, якщо ми не змінили наших харчів.

Лікарі (Гансен, Дов, Кравфорд, Тішлер і Фішер) звертають увагу, що надвір білкових харчів тваринного походження у харчах вагітної жінки небезпечний для розвитку зародка, що щораз частіше тепер родяться немовлята з хобою присвоювання гомоцистеїни, яку видалюють з сечю. Лік на це — давати білковину рослинну. Мек Куляй довів, що гомоцистеїна спричинює поставання тяжкопропускальних білкових речовин і цим пособляє творенню ялозини. Іншої речовини, метіоніни (сутня амінова кислота) в молоці потрібно дорослій людині тільки 273 міліграми денно, а не 930, як це ще до 1975 р. подавала Світова Організація Здоров'я. Досліди над новородками виказують, що надмір харчів тваринного походження став причиною недорозвитку інтелігенції і що це можливо було завважити тільки у шостому році життя. Заялозення веде до твердіння-вапніння судин. Воно настає наслідком перекормлювання вагітних жінок білковинами, товщами, холестеролем тваринного поход-

ження та варською сіллю. Перекормлення набагато шкідливіше, ніж недоживлення для розвитку мізку.⁷

Проф. Селіє з Монтреалю увів у медицину поняття "стрес", чим він окреслює незвичайний відрух нашого ества на звичайні збудники щоденного життя, коли наше ество змушене увімкнути в дію такі пристрої конечности, як виручальність і пристосувальність. Селіє довів, що до приявів переобтяження (стрес) прийшло лише тоді, коли дослідних тварин годували м'ясом з варською сіллю. Хворобові дії проходять непомітно, іноді довгі роки при невідповідному харчуванні, а нам, що звикли до неуважної обсервації, може видаватися, що все марне, що здоров'я добре, коли є апетит, харч смакує. Але коли пристрої оборони виснажуються, відмовляють послуху, тоді зуби дряхнуть, кості порохнявіють, судини вапніють, а в духово-душевному відношенні людина стає тупа, мов сокира, дитина опірна всі заходам виховання, розстрітана, з нахилом до налогів і до всяких збочень. Кожний грам білкової і солодку забагато — це насилля над природою, це море сліз, горя батькам, безсилля учителів і виховників, щораз більша армія дівчорі і юнацтва у домах поправи, у в'язниці, не згадуючи про хвороби тіла. Хтось скаже, що це перебільшення.

У роках 1950 до 1965 кількість правильно збудованих юнаків зменшилась з однієї третьої до однієї шостої; обчислюють, що в 1980 р. нормально збудованих буде лише одна двадцята, а здохлаків щораз більше.⁸ (Далі буде)

ЛІТЕРАТУРА:

¹ Editorial in Journal "Soil Association", Oct. 1971.

² Р. Петерс, Інститут Дослідів харчів Болгарської Академії Наук, Софія, 1972.

³ Lancet, 1968, 749, j. 958.

⁴ Huenemann A. et All., Journ. Amer. Diet. Ass'n, 1968, 17-29.

⁵ Gormican, A. Catti, E., Nutr. Metab. 1971, 13, 364-377.

⁶ Kilmer, S., Mc. Cully K., Selects, 1971, XII, 21, 1816, 24. V.

⁷ Overnutrition and Brain, Nutrition Reviews, 1971, Aug.

⁸ Züricher Zeitung, 1966, 10. XII.

Листування

Шановні і Дорогі Пані і Панове з Редакційної Колегії ПШляху!

Перш за все щира подяка Вам усім за те, що пластова проблема не є "народною словесністю", а друковане слово.

Щодо тих, які уважають, що журналу нам не треба — це річ для них природна, але не для всіх, зокрема для тих, які хочуть до нього дописувати, і для тих, які його читають. Вони ж важливі для пластової родини.

Уважаю, що журнал повинен мати головного і відповідального редактора, про те, це ж не легка праця і не легко знайти на цей "стіл" людину, коли ще й за працю не платять.

Майже всі старші члени, коли мова про проблематику пластового життя, стверджують лише невідрадний стан, але не стараються знайти на це причини, не вказують на те, що такий стан створює, що більше, — не радять, як цьому зарадити. У багатьох із нас генетично-культурна відпорність і стабільність заслабна, щоб побороти труднощі оточення та конкурувати з іншими етнічними групами, і тому у мішаних родинах ми часто програємо. Історично це стверджено щодо кляси бояр, князів, козацької старшини, священників та ін. І це саме тут сталось з родинами першої еміграції. Знайти засіб, щоб протидіяти цьому явищу — наше завдання. І тому я раджу розпочати новий цикл статей на тему: "До проблеми вирощування української інтелігенції в діаспорі". На мою думку, найважливішим є людський матеріал, з якого можна виховати інтелігенцію. Якщо він є, то треба знати, які його вартості, далі — хто її має вирощувати, а вкінці треба з'ясувати її завдання і спроможність. Ставити справу так, що щось треба зробити, не маючи уяви, що саме, і не маючи ніяких інших даних, витворює комплес, а його тяжко збалянсувати. Багато справ ми намагаємося зреалізувати, не маючи на це конечних даних (напр. патріархат УКЦ). Щоб щось зреалізувати, перше треба мати дані для цього. Прийдуть невдачі, а з ними зневіра у власні сили.

Щасти Боже! Багато сил і витривалости в праці.

Долучую чек на 25 дол., що включає після- і передплату.

З дружнім привітом до Вас

Ваш Іван Кередич

Шановна Адміністраціє!

Пересилаю Вам передплату на журнал "Пластовий Шлях" на рік 1976.

Я, на жаль, наразі не можу причинитися датком на пресовий фонд.

Мені вже минуло 80 років. Пенсія моя смішно мала, бо дуже коротко працював, з огляду на мої літа.

Крім того, я заснував Пластовий Музей у Клівленді, на утриманні якого я не дістаю від Пласту жадної матеріальної допомоги, також і від Пластової Станиці в Клівленді.

Як буде у мене будь-яка змога, я обов'язково чимось причинюся для розбудови журналу.

Останнє число я перечитав і мушу виявити повне признання за редагування і вміщення різних статей, які я всі перечитав з приємністю.

Прилога чек ч. 206 на 8 дол.

З пластовим привітом Скоб!

Пл. сен. Леонід Бачинський

Подруги і Друзі!

Разом з цим пересилаю передплату і даток на пресфонд ПШ за 1976 р.

Одночасно, відгукуючись на Вашу статтю "Настирливі питання...", дивуюся, що є ще такі, які кажуть, ніби "Пл. Шлях" нам непотрібний. Я глибоко переконаний, що Ви не братимете поважно таких у Ваш бік закидів (точніше у наш бік!).

Без органу пластової думки нам ніяк не обійтися. Чому? На те треба б окремого нарису. Уважний читач "Пл. Шляху", який спостерігає цілість українського життя з належної перспективи, відповідь знайшов уже давно.

Скоб!

Пл. сен. М. Ромах, Раннімід, США

ХРОНІКА

ЖИТТЯ В СТАНИЦІ

З приємністю бажаємо поділитися з батьками пластової молоді та українською громадою добрими вістками про поступи в пластовій діяльності у нашій станиці. Кількість молоді в нашій організації побільшується, а її виховна дія стає більш приваблива для молоді. Пластова домівка кілька разів у тиждень переповнена. Бувають вечори, коли в той сам час відбувається по 8 гурткових сходин. Завважається, що деякі пластуни частіше заходять до домівки, не чекаючи на чергу своїх щотижневих зайнять. Молодь вдоволена атмосферою у пла-

стовому домі і не раз заставляє своїх батьків їхати по 30 миль, щоб хоч одну годину провести із своїми товаришами, погугорити з братчиками чи впорядниками та забавитись у пластових іграх.

Радість огортає кожного, кому тільки лежить на серці виховання нашої молоді, коли він бачить, що ця молодь спільно росте, дружить із собою, має ті самі зацікавлення, говорить тією самою мовою, плянує своє майбутнє, — словом: творить своє власне середовище.

Вже на весні цього року далось завважити, що молодь наша радо пластує, що пластова виховна метода

для неї не перестаріла, що в пластовому самовихованні ще є багато цінних доріг, яких досі не зміряли їхні попередники. Цього року на Крутянському Святі, що його влаштовано на заході міста, пластуни — хоч були одною з чотирьох молодечих організацій — становили дві третини усіх присутніх. У травні 1975 р. на Пластовому Святі Весни в Зеленому Ярі на Діброві з'їхалося около 500 пластунок і пластунів, які з удовolenням пробули спільно 3 дні. Для них ще й досі стоїть перед очима збудований їхніми руками тризуб із імен українських політичних в'язнів та величний портрет ген. Тараса Чупринки, що очима воєнка дивився на своїх майбутніх послідовників, які, віддаючи почесь, проходили колонами попри нього.

Ще іншим виявом життя нашої станиці було відсвяткування роковин Листопадового Зриву в неділю, 2-го листопада. Хто був цієї неділі на св. Літургії в церкві Непорочного Зачаття, той бачив численні здисципліновані пластові ряди — від наймолодших новачат до сивоволосих сеньйорів, що явилися відзначити світлий день Листопадових Роковин.

Крім повищого — пластуни відбули цього року своє традиційне запалення святовечірньої свічки, брали участь під своїми прапорами у Святі української державности, тримали стійки при плацаницях, відсвяткували спільне свято в честь ген. Тараса Чупринки та були репрезентовані своїми хорунжими, членством або провідниками на майже всіх громадських патріотичних імпрезах у Дітройті.

Іншою важливою причиною, яка зродила зріст зацікавлення і пожвавлення пластової діяльності, були уліпшення на пластовій оселі "Зелений Яр" на Діброві. За добрим господарюванням голови Таборової комісії пл. сен. Мирослави Прийми відмальовано на оселі курені, відновлено наплицю, а вхід до оселі прикрасився імпазантною брамою. Працю, яку започаткував відданий приятель Пласту п. Андрій Миронюк, цього літа закінчив другий великий приятель інж. Микола Лаврин: закладено велику частину осушувальними трубами і загорнено бульдозером яр. Ці роботи виконав інж. Лаврин зовсім безкоштовно.

Пожвавлення діяльності виявив теж пл. сеньйорат у нашій станиці під проводом нового голови, пл. сен. Теофіла Швайкуна. На сходини приходить значно більше членів, які радо голосяться до різних зайнять. Приготований і проведений членами сеньйорату Пластовий Баль і Фестин були дуже успішні і принесли станиці матеріальні прибутки.

Однією з причин, чому життя в дітройтському Пласті пожвавилось, є власний дім та його гарне положення. Безпечне й затишне положення дому дає змогу батькам кожного вечора довести своїх дітей на сходини і там зустрітись із своїми знайомими. Цього року станична старшина перебувала частину дому і приготувала рекреаційну залю, що її уфундував для розваги молоді з'єднаний недавно в один гурток місцевий Пластприят. Плянує він закупити розваговий виряд для культурного дозвілля молоді. Як це виявиться успішним, то — можливо — прийде-

ся добудувати ще одну залю для вжитку української громади на відбування сходинок, вечірок, проб хору, доповідей, а для молоді для ігор і розваг. Такі пляни можна буде здійснити, якщо Пласт буде далі втішатися таким розумінням і допомогою громади, як досі. Пластовим Домом дбайливо опікується пл. сен. Осип Турянський, який присвячує йому багато часу і труда.

Досвід виявив, що найкраще діють ті старші пластуни і сеньйори, які належать до матірніх куренів. У нашій станиці постав окремий курінь пластунок-сеньйорон, який поставив собі за завдання допомагати у виховній та

адміністративній діяльності станиці. Це курінь УПС "Нові обрії", діяльність якого у станиці вже можна відрізнити відчутно.

Є надія, що коли в пластову роботу включиться знову молодше покоління, яке пройшло пл. виховання в нашій станиці впродовж останніх 25 років, то майбутнє пл. організації в Дітроїті буде забезпечене на довгі роки. Ці кол. пластуни і пластунки створили вже нашу нову, молодшу інтелігенцію, якій напевно залежить на тому, щоб віддати своє знання організації, у якій самі виховалися.

Пл. сен. Степан Феденко

Тоня Горохович

ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИЩА

Одинадцятого числа місяця Аполлона починалось свято стародавнього світу — Олімпійські ігри. Чотирирічний період між двома іграми називали греки Олімпіадою. За Олімпіадами вели лік часу, — казали: це сталося за такої то Олімпіади. Про свято повідомляли піші і кінні оповісники усіх греків, де б вони не були. Того самого дня, коли гонець проголошував священний місяць ігор, у старовину припинялися війни. Порушників священного перемир'я карали штрафом, позбавляли можливості брати участь у іграх. Під час Олімпійських ігор дороги у Греції були безпечні для мандрівників.

Перед початком ігор виступали оратори, співці, музиканти. Люди йшли з процесіями у священний гай і приносили жертви. Найурочистіше жертвоприношення було біля вівтаря Зевеса. Срібні труби сповіщали про початок ігор.

Переможців в Олімпійських іграх прославляли лавровими вінками, закидали квітами, урочисто проносили на плечах довкола арени, улаштовували бенкети, приносили богам подяки; славні скульптори вважали честю для себе створити статую переможця. Про статуї складали легенди.

Син французького маляра П'єр Кубертен захопився історією Греції і мріяв про те, щоб стати таким сильним і витривалим, як юнаки Спарти. Ставши генеральним секретарем Спільни французьких спортивних товариств,

він відновив ідею Олімпійських ігор. Його захопила ідея духу свободи, мирного змагання і фізичного вдосконалювання серед молоді.

За старанням П. Кубертена в 1896 році відбулися перші міжнародні Олімпійські ігри в Греції. Відбувалися за його гаслом: "Велика честь перемоги, та ще вища честь боротьби".

П'єр Кубертен помер 1937 року, заповівши поховати своє серце в Олімпії.

Велике свято переживала столиця Греції 1896 року. Весняне сонце пестило прапори, на вулицях чути було різні мови, Атени не бачили ніколи стільки гостей. Король Георг I відкрив ігри, залунав вистріл гармати, в небо злетіли турми голубів, заграли труби, на арену вийшли грецькі атлети, одягнені в античне вбрання, а за ними йшли спортсменів з інших країн.

Перша світова війна не дала змоги відбутися VI Олімпійським ігрищам, а VII відбулася 1920 року в Антверпені, Бельгія. Тут уперше спортсменів проказали слова олімпійської присяги:

"Ми клянемося, що прибули на Олімпійські ігри як чесні суперники, що поважають правила ігор, що прагнуть брати в них участь у благородному дусі заради честі наших країн і на славу спорту".

А на прапорах олімпійців було виписані вперше слова: Швидше, вище, сильніше!

Божищем перших Олімпійських ігор був грек Спірос Луїс (листонош, що став першим чемпіоном марафонського бігу), у других іграх вславився американець Алвін Кренцлейн, на п'ятих ігрищах у Стокгольмі славним став знову американець-індіанець Джим Торп і фінн Ганнес Колегмайнен, а на восьмих у Парижі 1924 року найбільші почесті випали фінському юнакові Пааво Нурмі.

В історії Олімпійських ігор роки 1940 і 1944, також і 1916 рік — порожні місця. Були війни, гриміли гармати — людям було не до спортивних поєдинків і змагань. Влітку 1948 року в Лондоні відбулися XIV Олімпійські ігри. У цих змаганнях вперше взяли участь спортсменів з СРСР, а в тому й українці. Спортсменів з царської Росії не виграли ані однієї золотої медалі. XV Олімпіаду в Гельсінках 1952 р. привітав дощ. Але стадіон був переповнений. Із Греції привезли олімпійський вогонь літаном у Данію, а зідтам бігуни, веслярі, велосипедисти принесли смолоскип до кордону Фінляндії. Звідси фінські атлети привезли вогонь до Гельсінків. З палаючим смолоскипом у руці вибіг на стадіон спортсмен. Це був Пааво Нурмі.

Близку перемогу здобув на Олімпіаді в Гельсінках чех Еміль Затопек. Усі сподівалися, що й в наступній, XVI Олімпіаді, яка відбулася в Австралії, він буде переможцем. Але Затопек не брав участі у бігах на десять тисяч метрів ні на п'ять, він щадив сили до марафонського бігу. На цій Олімпіаді в бігах змагалися українець Володимир Куць, англієць Гордон Пірі, німець Шаде, поляк Кшишновяк і багато інших. Затопек пророкував перемогу Куцеві. І так сталося. В. Куць виграв дві золоті медалі за перші місця в бігах (5 і 10 тисяч метрів), створюючи нові Олімпійські рекорди в обох бігах.

"Нуць — це машина, — писав журналіст, — його мозок настільки ж добре підготовлений, його мислення таке ж досконале, як і його тіло". Так В. Нуць здобув першу золоту медаль Олімпіади для СРСР. Він показав себе гідним послідовником Нурмі і Затопа. 37 українців учасників Олімпіади привезли з Гельсінки 14 золотих медалей, 11 срібних і 2 бронзові — разом 185 пунктів (4-те місце); 49 учасників (Мелборн 1956) — 15 золотих, 4 срібних, 10 бронзових, пунт. 239; 47 (Рим 1960) — 16 золотих, 9 срібних, 6 бронзових, пунтків 281; 54 (Токіо 1964) — 13 золотих, 9 срібних і 8 бронзових, пунтків 218; 63 учасники (Мехіко 1968) 9 золотих, 6 срібних, 7 бронзових, пунтків 157; у Мюнхені (1972) 5 українців здобули золоті медалі і 5 срібних; українці визначаються у бігах, прорусі, у підношенні тягарів, у боксі, веслуванні, відбиванні та ін.

Коли мова про Олімпійські ігрища і пластунство, то найсуттєвіша справа, це сама ідея ігрищ, введення її в життя нашої молоді. Сеньйори-батьки й виховники повинні прикладати своїх рук до поширення ідеї змагу, рівняння сил нашої молоді з найкращими в світі. У цей змаг треба вкласти багато зусиль, побороти знеохоту, багато труднощів. Усі олімпійці знають, що виграти може тільки один, але найважливіше це саме змагання, гарт тіла і духа для популяризації свого народу, для його доброї слави.

ПОРЯДОК НАРАД

7-их Зборів Конференції Українських Пластових Організацій

Субота, 4-го грудня

1. Вікриття (молитва "Царю Небесний", Пластовий Гімн)
 2. Вибір Президії 7-их Зборів КУПО
 3. Слово Начального Пластуна — Привіти
 4. Прийняття порядку нарад
 5. Прийняття протоколу 6-их Зборів КУПО
 6. Затвердження Комісій: а) Номінаційної, б) Статуткової, в) Господарської, г) Резолюційної і г) Підготовчої Організаційної для скликання Пластового Конгресу Третього
 7. Доповнення до звітів ГПБ
 8. Звіт Головної Пластової Ради з перевірки діяльності ГПБ
 9. Дискусія над звітами
 10. Абсолютія уступаючій ГПБулаві і ГПРаді
- Перерва на обід
11. Панель: Завдання Пласту як відповідальної частини української спільноти в обличчі нищівної акції т. зв. "злиття народів" в СРСР і в обличчі денационалізації української діаспори

12. Звіти Комісій: а) Виховна комісія і Звіт з Великих Рад Скобиного і Орлиного Кругів та прийняття постанов і рекомендацій
б) Звіт Статуткової Комісії та прийняття змін Статуту КУПО
в) Звіт комісії МПЗ 1978.

Спільна вечера

Неділя, 5-го грудня

- а) Звіт Номінаційної Комісії
13. Вибори членів нової ГПБулави і ГПРаді
Комісії для обрання начального пластуна
г) Звіт Господарської Комісії (у склад Господарської Комісії входить Видавнича Підкомісія)
14. Затвердження бюджету ГПБулави на роки 1977-1979 та схвалення рекомендацій Видавничої Підкомісії
15. Звіт Резолюційної Комісії — схвалення резолюцій
16. Внески і запити
17. Закриття — Гімн Закарпатських Пластунів

ДАТКИ НА ПРЕСФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

від 20 травня до 20 серпня ц.р.

США:

\$25.00

Пл. сен. Наталія Коропецька, Мур-ставн.

\$12.00

Пл. сен. Юліан Гной, Нью-Йорк.

по \$10.00

Пл. сен. Василь Лончина, Дургем, пл. сен. Дора Горбачевська, Мідія.

\$7.00

Пл. сен. Володимир Воловодюк, Нью Провіденс.

\$4.00

Пл. сен. Володимир Слиз, Вудсайд.

\$3.50

Пл. сен. д-р Іларій Домбчевський, Янг-ставн.

\$3.00

Пл. сен. Павло Клим, Чикаго.

\$2.50

Пл. сен. Всеволод Гнатчук, Воррен.

по \$2.00

Пл. сен. Володимир Федорів, Рокі Рівер, пл. сен. Надя Гафткович, Гартфорд, пл. сен. Рома Турянська, Чикаго, пл. сен. Станислав Берегулька, Мельроз, ст. пл. Богдан Кордуба, Ютіна, д-р Ілля Карапінка, Ірвінгтон, пл. сен. д-р Іван Гвозда, Каміллюс, пл. сен. Оксана Палійчук, Балтімор, пл. сен. Олекса Нагорняк, Чикаго, пл. сен. Микола Ромах, Раннімід, пл. сен. Петро Пясецький, Гантінгтон, пл. сен. Тарас Филипович, Чикаго, пл. сен. Роман Вергун, Рочестер, ст. пл. Ірина Мостович, Ленсінгтон.

по \$1.00

Пл. сен. д-р Тарас Новосівський, Роквілл, пл. сен. Наталія Соневицька, Нью-Йорк, Пластова Станиця, Кергонсон.